

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1196

20. OŽUJKA 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Projekt »Sagradi mlin gdje je voda«

**Svečani početak radova
na objektu »male matice« u Rumi**

SADRŽAJ

8

Problemi koji muče i odgojitelje i roditelje u vrtićima na hrvatskom
Dosta smo šutjeli!

12

Ivo Čolović, zamjenik člana Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu točnosti i ažuriranja registra birača
Nepovjerenje građana je veliko

16

Tragovi hrvatskih arhitekata u Srbiji (III.)
Bolléov trag na Tekijama i u Erdeviku

20

Prekogranična suradnja Hrvatske i Srbije
Planirana izgradnja vodovodne mreže za Mirgeš i Tavankut

26

Obvezni ugovori u otkupu poljoprivrednih proizvoda
Dodatna zaštita ili dodatni trošak?

30

Obilježena 175. obljetnica rođenja subotičkog arhitekta Titusa Mačkovića
Vizionar, stvaralac, gradograditelj

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijjin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

- Željka Vukov (novinarka, urednica društvene rubrike)
- Davor Bašić Palković (novinar, urednik rubrike kultura)
- Ivan Ušumović (novinar, urednik sportske rubrike)
- Zvonko Sarić (novinar)
- Jelena Dulić Bako (novinarka)
- Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)
- e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
- **LEKTOR:**
- Zlatko Romić
- **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
- Thomas Šujić (tehnički urednik)
- Jelena Ademi (grafička urednica)
- **FOTOGRAFIJE:**
- Nada Sudarević
-
-

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Ništa novo (previše je i starog)

Otkazani koncert na novosadskom SPENS-u postao je više od glazbenog događaja koji se nije dogodio. Postao je povodom da se svim Hrvatima (s tim svim ne izuzimajući ni Hrvate u Srbiji) prilijepi etiketa da su ustaše i da se taj narativ nastavi i danima poslije koncerta koji se nije dogodio, a dužnosniku koji je to izrekao, ili bolje reći napisao, i koji i dalje stoji pri napisanom, najavi (doduše iz redova oporbenih stranaka) i kaznena prijava, ali bez reakcije onih kojima je u opisu (državnog) posla da reagiraju na takve izjave.

S koncerta prešlo se na naoružanje. Poslije vojnog saveza (koji su sklopile Hrvatska, Albanija i Kosovo) na red su došle kineske supersonične rakete (dometa 400 kilometara, koje je kupila Srbija).

Ranije iznijete tvrdnje iz subotičke Predškolske ustanove *Naša radost* da nema dovoljno stručnog kadra za rad na hrvatskom jeziku demantira podatak iz Hrvatskog nacionalnog vijeća da ih je dovoljno za sve postojeće skupine, pa i za onu u novoizgrađenom vrtiću u Tavankutu, koji i dalje ne radi. Je li to politika stala ispred djece i roditelja?

Poslije sedam godina, čini se, priprema se sjednica Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu manjina između Hrvatske i Srbije. Koliko će proći od pripreme do sjednice, već je drugo pitanje. Posljednji puta za stol su sjeli prije skoro sedam godina. Kao da nema problema, neriješenih pitanja; kao da dijalog nije vapijuća potreba.

Z. V.

Potpredsjednik Skupštine APV Nemanja Zavišić u *Pravom uglu*

Apsolutno se neću ispričati

Potpredsjednik Skupštine Vojvodine i član predsjedništva Srpske napredne stranke **Nemanja Zavišić** rekao je u emisiji RTV-a *Pravi ugao* kako se »apsolutno neće ispričati« za svoju izjavu kako »možda nisu sve ustaše Hrvati ali svi Hrvati jesu ustaše«.

Ovaj je status objavljen na facebook stranici Zavišića, kako je on rekao, »kao reakcija na otkazivanje koncerta Tonija Cetinskog 8. ožujka u SPENS-u braneći tu svoju odluku time da je SPENS 90-ih godina bio logor za Hrvate«.

Inače, dan prije zakazanog koncerta **Toni Cetinski** objavio je na svom facebooku kako je odluku da neće održati koncert na SPENS-u donio jer je »u posljednjim danima upoznat s brojnim svjedočanstvima ljudi za koje ta dvorana nosi teške uspomene iz ratnih devedesetih«.

Osude Zavišićeve izjave

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** rekla je kako je izjava apsolutno neprihvatljiva i da ne smije imati mjesta u javnom prostoru, posebno kada dolazi od visokog pokrajinskog dužnosnika, te pozvala Skupštinu APV da se izjasni o ovakvom nastupu potpredsjednika.

»O spornoj izjavi potpredsjednika Skupštine Vojvodine treba se očitovati prije svega njegov politički kolega, peti potpredsjednik Skupštine Vojvodine, i institucija iz koje ta izjava dolazi. Posebno bi o tome trebao govoriti predsjednik političke stranke koja se često predstavlja kao 'zvanični politički predstavnik Hrvata u Srbiji'. Ako već netko ima političku i institucionalnu odgovornost reagirati na izjave svojih kolega iz pokrajinskog parlamenta, onda je to upravo on«, kazala je Vojnić za tjednik *Vreme*.

Prethodno je potpredsjednik pokrajinske Vlade i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** osudio »zastrašujuće izjave« Zavišića. Žigmanov je ocijenio da se takvom izjavom »čitav jedan narod kolektivno dehumanizira najpogrdnijom oznakom i povijesno preopterećenim terminom«, te da ona kao takva »nužno zahtijeva jasnu, načelnu i civilizacijsku osudu«.

Žigmanov je istaknuo da takve riječi, koje generaliziraju i stigmatiziraju, ne pogađaju apstraktne kolektive, već stvarne ljude – susjede, kolege, obitelji, učenike i studente, odnosno ljude koji svakodnevno žive i rade u Srbiji, dijeleći njene brige i nade.

Dodao je da javni službenici imaju posebnu odgovornost za izgovorenu riječ, jer njihove poruke nisu privatna mišljenja, već javni signali koji oblikuju društvenu klimu, a kada dolaze s visokih političkih razina, njihova težina je neusporedivo veća.

Srbi nikada nisu činili zločine

Na pitanje novinarkе **Ljubice Gojgić** je li se pokajao imalo, imajući u vidu brojne osude njegove izjave, Zavišić je odgovorio kako se apsolutno nije pokajao i da dalje stoji iza svog javno iznesenog stava.

»Taj status bio je reakcija na otkazivanje koncerta Tonija Cetinskog u Novom Sadu koji je braneći svoju odluku rekao kako je SPENS 90-tih bio logor za Hrvate što je apsolutna neistina, što je povrijedilo emocije ogromnog dijela našeg naroda, što je povrijedilo emocije stotine tisuća Srba koji su prognani iz Republike Srpske Krajine 1995. godine kojima je SPENS bio u to vrijeme prihvatni centar.«

Zavišić je rekao kako zbog svega što se od Drugog svjetskog rata, preko rata 90-ih u Jugoslaviji i svega što se danas događa u Hrvatskoj »stoji iza svojih riječi da je ustaška ideologija dominantna ideologija u hrvatskoj političkoj eliti, hrvatskoj intelektualnoj eliti i generalno u hrvatskom društvu«.

Komentirajući to što je Stranka slobode i pravde podnijela kaznenu prijavu protiv njega zbog sumnje na izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivost, Zavišić je za *Pravi ugao* rekao kako mu je drago što je prijavu podnijela ta stranka, a podržala i Liga socijaldemokrata Vojvodine, navodeći da mu je to »potvrda i satisfakcija da je na pravoj političkoj strani«.

Odbacio je navode da je ta izjava imala za cilj da pozove na bilo kakvo nasilje, navodeći da ne podržava bilo kakav vid nasilja, »pa i prema Hrvatima«.

»Javno se ograđujem od bilo kakvog nasilja do kojeg eventualno dođe, ali sam siguran da neće doći zato što Srbi nikada nisu bili zločinački narod. Srbi nikada nisu činili zločine. Mi smo uvijek vodili obrambene ratove, oslobodilačke bitke. Mi smo iste te Hrvate oslobađali i u Prvom i u Drugom svjetskom ratu, pravili zajedničke države. Mi nikada nikoga nismo proganjali, protjerivali, ubijali i genocidirali, nama je to uvijek rađeno«, ocijenio je Zavišić.

H. R.

Veliki interes za natječaj za poljoprivredu, povjerenstvo zatražilo dodatna sredstva

Na Javni natječaj za financiranje i provedbu projekta »Program razvoja poljoprivrede hrvatske zajednice u Republici Srbiji«, koji je završen 23. siječnja stigle su 353 prijave. Kako je u utorak, 17. ožujka, na konferenciji na novinare kazala predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** povjerenstvo je u obradi prijava uočilo dvije ključne činjenice.

»Prvo – velik dio prijava imao je nepotpunu dokumentaciju, zbog čega mnoge ne bi mogle proći administrativnu provjeru. Drugo – zaprimljeno je čak 353 prijave, što jasno pokazuje koliko su potrebe naše zajednice u poljoprivredi velike u odnosu na sredstva koja su bila predviđena«, kazala je Vojnić.

S obzirom na to, povjerenstvo je donijelo dva zaključka.

»Prvo – zatražili smo od Vlade Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske da razmotre mogućnost udvostručenja sredstava za ovaj natječaj. Drugo – predložiti ćemo ponovnu objavu natječaja kako bi prijavitelji imali mogućnost ispraviti dokumentaciju i ponovno predati prijave«, pojasnila je.

Naglasila je kako bi udvostručenje sredstava omogućilo stvaran odgovor na potrebe ljudi na terenu.

»Ako dođe do udvostručenja sredstava, o čemu smo već uputili službeni zahtjev, imat ćemo realnu mogućnost odgovoriti na stvarne potrebe ljudi na terenu. Kada nam Vlada bude odobrila sredstva, onda će povjerenstvo ponovo sjesti i vidjeti kako će to tehnički izgledati. Bogu hvala, bolje da sačekamo mjesec dana pa da bude puno zadovoljnih. Kada bi pao veliki broj prijavljenih, to bi možda bio i naš poraz jer ne bi možda bila iskorištena sva sredstva, što ne bi bila dobra poruka, tako da mislim da je povjerenstvo donijelo jako dobru preporuku«, dodala je.

Vojnić je posebno zahvalila svima koji su se prijavili:

»Upravo smo to i tražili od pripadnika naše zajednice – da se prijave kako bismo konačno vidjeli kolike su stvarne potrebe. Ovaj odaziv pokazuje da potrebe postoje i da moramo tražiti veća sredstva«.

Istaknula je i da nakon ovog natječaja slijedi i natječaj Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske, na koji će se poljoprivrednici prijavljivati izravno Ministarstvu.

M. V. R.

Pripremni sastanak Međuvladinog mješovitog odbora Srbije i Hrvatske

U Palači *Srbija* u srijedu, 18. ožujka, održan je pripremni sastanak Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu manjina između Hrvatske i Srbije. Kako je objavljeno na Facebook stranici HNV-a, sastanak je organiziralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije povodom imenovanja predstavnika relevantnih institucija dviju zemalja.

U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji na sastanku su sudjelovali predsjednica Vijeća **Jasna Vojnić** te šef ureda predsjednice **Marin Piučković**.

Tijekom sastanka članovi Odbora upoznati su s nadležnostima, zadacima i načinom rada Odbora, u cilju učinkovitije suradnje u okviru međuvladinog dijaloga.

Sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj (sklopljen 2004.) osigurao je temelj za ostvarivanje manjinskih prava Hrvata u Srbiji

i Srba u Hrvatskoj na temelju čega je ustrojen Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu manjina između Hrvatske i Srbije. Konstituirajuća sjednica MMO-a održana je 2005. godine u Beogradu. Do sada je održano osam sjednica, a posljednja osma sjednica Međuvladinog mješovitog odbora održana je 2019. u Zagrebu i Pakracu.

Z. V.

Svečani početak radova na objektu »male matice« u Rumi

»Nakon 123 godina kontinuiranog rada rumska udruga zaslužuje tako snažan vjetar u leđa. U Rumi ima veliki potencijal. Tamburaši iz Rume nisu brend samo naše zajednice. Oni su brend Rume i Srbije. Sretna sam da smo kao Hrvatsko nacionalno vijeće sudjelovali u ovako jednom velikom i povijesnom trenutku«, kazala je Jasna Vojnić

Svečanim polaganjem vremenske kapsule, simboličnim pokretanjem mlina i polaganjem kamena temeljca u HKPD-u *Matija Gubec* u Rumi 13. ožujka službeno su započeli radovi na »maloj matici«. U pitanju je dio projekta »Sagradi mlin gdje je voda« koji financira Vlada Republike Hrvatske. Nakon kupnje kuće, »male matice« u Šidu, ovo je početak radova druge matice unutar navedenog projekta.

»male matice« motivacija za okupljanje većeg broja pripadnika i jačanje aktivnosti hrvatske zajednice u lokalnim sredinama.

»Ovo je početak radova na drugoj »maloj matici« i vrlo brzo, već sljedećeg mjeseca, očekujemo početak radova u još dvije, i u mjesecu iza još dvije, tako da do kraja ovoga mandata završimo treći veliki kapitalni projekt Vlade Hrvatske 'Sagradi mlin gdje je voda'. Radovi na ovoj matici bit će u vrijednosti oko 250.000 eura, a trenutno

su radovi vezani za dvorišni dio s 463 četvorna metra dvorišnog dijela i kuhinje. Svaki projekt ima tri dijela. Prvi dio je prikupljanje projektno-tehničke dokumentacije koji je trajao godinu dana. Drugi dio započeo je svečanim početkom radova, a treći, možda i najvažniji, bit će nakon što osiguramo sve preduvjete, da se ova matica napuni djecom, mladima, članovima udruge i da se njihovi sadržaji upotpune i utrostruče. Sigurna sam da će se to dogoditi jer svaka naša matica bila je velika motivacija za narod u mjestima u kojima ih gradimo. Nakon 123 godine neprekidnog rada rumska udruga zaslužuje tako snažan vjetar u leđa. U Rumi ima veliki potencijal. Tamburaši iz Rume nisu

Zalog za budućnost

Svečanost je započela pozdravnim govorom domaćina, predsjednika rumske udruge **Zdenka Lanca**, predsjednice HNV-a **Jasne Vojnić**, zamjenika veleposlanika Republike Hrvatske u Srbiji **Ivana Zeke-Pivača** te predstavnika lokalne samouprave i zamjenika predsjednika Općine Ruma za kulturu **Stevana Kovačevića**. Nakon toga uslijedilo je svečano postavljanje vremenske kapsule najmlađih članova Društva te simbolično pokretanje mlina. Jasna Vojnić je polaganjem kamena temeljca proglasila početak radova u Rumi. Ona je kazala da su

samo brend naše zajednice, oni su brend Rume i Srbije. Sretna sam da smo kao Hrvatsko nacionalno vijeće mogli sudjelovati u ovako jednom velikom i povijesnom trenutku«, kazala je Jasna Vojnić, dodajući da je zadovoljna koordinacijom svih sedam matica čiji predstavnici vrijedno rade kako bi se one izgradile i oživjele.

Uvjeti za još bolji rad

Predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* Zdenko Lanc istaknuo je važnost potpore koju su dobili kroz projekt »male matice«.

»Uvijek je od izuzetnog značaja kada vidite da vas netko podržava, kad imate potporu i vjetar u leđa. Normalno je onda da se i sama zajednica više okuplja. Tamo gdje se gradi, postoji budućnost. Naš tamburaški orkestar dobro radi i na najbolji način predstavlja i naš grad i našu udругu, kako u Srbiji tako i u susjednim državama. Prepoznati smo po tamburi, a pokrenuli smo i folklor. Ljudi

vole i cijene naš rad, podržavaju nas i vide da postoji budućnost za naš rad. Ako su naši preci održali ovo Društvo 123 godine i ostavili nam u zalog sve ovo, imamo obvezu biti pokretačka snaga, voda koja mlin okreće, kako projekt kaže, i ostaviti nešto našim pokoljenjima«, kazao je Lanc.

Podrška institucija

Zamjenik veleposlanika Republike Hrvatske u Srbiji Ivan Zeko-Pivač podsjetio je okupljene kako je u pitanju izgradnja jedne od sedam »malih matica« koliko će se graditi u Srbiji za hrvatsku nacionalnu manjinu, a tu su još Sombor, Monoštor, Sonta, Petrovaradin, Šid i Opovo. Ukupna vrijednost ovog projekta, kako je rekao, nakon što se provedu javne nabave, bit će oko tri i pol milijuna eura ili više.

»Hrvati izvan Hrvatske su za Vladu Hrvatske jedan od prioriteta. Ovo je ozbiljan pokazatelj koliko Vlada ulaže u svoje sunarodnjake koji su nastanjeni izvan njenih državnih granica i koliko brine. Ovo nije jedini projekt koji se provodi. Tu su i ostali programi za naše sunarodnjake. To je snažna poruka koliko se obraća pozornost na Hrvate u Srbiji. Stvaranje ovih infrastrukturnih preduvjeta omogućit će da se zajednica i dalje okuplja, da ima svoje aktivnosti, da na još višoj

razini radi ono što je radila svih ovih godina pa i u onim vremenima koja su bila složena«, kazao je Pivač.

Pomoćnik predsjednika Općine Ruma zadužen za kulturu Stevan Kovačević istaknuo je kako današnji dan nosi višestruku poruku, prije svega poruku da HKPD *Martija Gubec*, kao jedan od simbola Rume, razmišlja o svojoj budućnosti.

»To je živo Društvo u vremenu koje nije naklonjeno kulturno-umjetničkom amaterizmu. Društvo pokazuje vitalnost, i to nam je drago jer je ono jedno od najvažnijih kulturnih institucija našeg grada. Ovaj događaj šalje lijepu poruku o tome da će se pozitivna energija nastaviti, akumulirati i stvarati na ovim prostorima. Ovo je poruka da je Ruma okruženje u kojem je duh tolerancije, zajedništva i razmišljanja o budućnosti nedjeljiv i da ga dijele sve zajednice. Drago mi je da prisustvujem ovoj svečanosti jer se ne događa tako često da

kulturno-prosvjetna društva dobijaju unaprijedene uvjete za svoj rad a benefite od toga imat će svi građani Rume. Zahvaljujem se svima koji su osmislili i financirali ovaj

projekt i koji su pridonijeli ne samo za izgradnju kulture već i izgradnju zajedništva na ovim prostorima«, kazao je Kovačević.

Početak radova blagoslovio je generalni vikar Srijemske biskupije i rumski župnik vlč. **Josip Ivešić**, a svečanost su uveličali najmlađi članovi udruge i tamburaši iz Rume.

S. D. / I. P. S. / D. B. P.

Problemi koji muče i odgojitelje i roditelje u vrtićima na hrvatskom

Dosta smo šutjeli!

»Trenutačno 34 odgojitelja ima licencu za rad na hrvatskom jeziku. Za sve skupine koje rade na hrvatskom jeziku i koje su u planu treba 21 odgojitelj. Dakle – kadra ima dovoljno«, kaže Jasna Vojnić

Zanimljiv je podatak da u Gradu Subotici, u kojem postoji Viša škola za obrazovanje vaspitača – odgojitelja i iz koje godišnje izađe na desetke odgojitelja, nedostaje upravo tih istih odgojitelja. Gdje su svi oni i zašto nisu primjerice u PU *Naša radost*? Iako je na press konferenciji, koja je u Hrvatskom domu – Matici održana 17. ožujka bilo riječi »samo« o vrtićima u kojima se pripremno-predškolski program odvija na hrvatskom jeziku, ovaj problem je prisutan i u drugim objektima.

Uz to valja dodati da je novoizgrađeni vrtić *Anđeli čuvari* u Tavankutu i dalje zatvoren, jer kako kažu iz PU *Naša radost*, nema kadra na hrvatskom jeziku, ali je vrtić na bunjevačkom – *Dičija srića* (isto u Tavankutu) otvoren krajem prošle godine i ima 13 mališana s dva odgojitelja koji program prate na srpskom jeziku i bunjevačkom govoru. Kadra za vrtić na bunjevačkom je bilo i to jezično stručnog, samo se još uvijek ne zna gdje je ta osoba završila školu ili lektorat i tko je bio taj koji je procijenio tko je poznavatelj »bunjevačkog jezika« pa može raditi u vrtiću.

Kadra ima, ali ne i volje

Na spomenutoj konferenciji predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** naglasila je da stručnog kadra na hrvatskom jeziku ima dovoljno i da je to samo izgovor.

»Trenutačno 34 odgojitelja ima licencu za rad na hrvatskom jeziku. Za sve skupine koje rade na hrvatskom jeziku potrebno je 15, a ako bismo računali i vrtić u Tavankutu, onda nam treba 21 odgojitelj. Dakle – kadra ima dovoljno. Od trenutka kada se počela stvarati priča o navodnom nedostatku kadra, dogodilo se sljedeće: petero odgojitelja ostalo je bez produženja ugovora ili su premješteni u skupine na srpskom jeziku, dvije osobe koje su bile na razgovoru za zaposlenje nisu uposlene, a šest odgojitelja koji su stručni za rad na hrvatskom jeziku trenutačno rade u skupinama na srpskom. Svi oni kojima ugovori nisu produženi bili su zaposleni na određeno vrijeme, a uvjet za stalno zaposlenje bio je učlanjenje ili aktivnost u Srpskoj naprednoj stranci. Do prije godinu dana imali smo našu pomoćnicu ravnatelja zaduženu za rad i skupine na hrvatskom jeziku, ali budući da nije pristala na učlanjenje u stranku, premještena je i radi kao odgojiteljica, a mi smo izgubili mjesto pomoćnika ravnatelja. Drugim riječima, politički pritisci na zaposlenike postali su

izrazito intenzivni. Moram naglasiti da smo prije ove situacije imali korektnu suradnju i komunikaciju s tehničkim direktorom PU *Naša radost* **Veljkom Vojnićem** i da smo zajednički rješavali izazove, ali se u posljednjih godinu dana situacija promijenila«, rekla je Jasna Vojnić.

Ona je također naglasila i kako je situacija zabrinjavajuća, jer u jednoj skupini u vrtiću trenutačno ima 41 djeteta i samo dvoje odgojitelja, a normativ je da na 25 djece mora biti dva odgojitelja. Sve ovo, kako je rečeno, dogodilo se jer je treća odgojiteljica premještena i stavljena na radno mjesto koje ne odgovara njenim kvalifikacijama. Nakon svega toga, kako je Vojnić rekla, tehnički direktor Veljko Vojnić najavljuje mogućnost rasformiranja skupine, opet zbog navodnog nedostatka kadra.

»Dakle, prvo se stvori problem, a onda se taj problem koristi kao opravdanje za ukidanje već stečenih prava. Osim ovih kadrovskih uvjeta, objekti najčešće nisu adekvatni za boravak djece, odnosno tehnički uvjeti ne odgovaraju pravilnicima, a nasuprot tome novi vrtić izgrađen po pravilnicima u Tavankutu i dalje stoji prazan. Kada se za jedan jezik tvrdi da 'nema kadra', a za drugi se isti problem bez poteškoća rješava, tada više ne govorimo o formalnim razlozima, nego o političkoj volji. Posebice je zabrinjavajuće kada se takvim odlukama usmjeravaju upisi djece i dugoročno pokušava oblikovati identitet zajednice«, rekla je Vojnić.

Kada je u pitanju vrtić u Tavankutu, na pitanje novinara Vojnić je rekla da je ponovno zatražen sastanak s ravnateljem i tehničkim direktorom, ali odgovor još uvijek nije stigao, a na telefon se nitko ne javlja. Upućen je i zahtjev za sastanak Gradu Subotici, a u prethodne pregovore bili su uključeni i ministri, no, kako je Vojnić rekla, očito da nije postojala volja za rješenje.

Nakon porodijskog prekid ugovora

Među odgojiteljima kojima nije produžen ugovor je i **Slađana Husak**, koja je osam godina radila u *Našoj radosti*, ali ju je po povratku s porodijskog zateklo rješenje o prestanku aneks ugovora, i to bez obrazloženja.

»U siječnju prošle godine tajnovito je otvoren natječaj za kojeg sam saznala. Prijavila sam se, no nisam primljena. Tu počinje moja borba i moja javna pobuna, što me na kraju koštalo neproduženja ugovora. Bila sam na porodijskom do 15. studenoga, a 14. studenoga je otipkano

moje rješenje o neproduženju ugovora. Već 17. studenoga pozvali su me u kadrovsku službu i rekli mi da trebam potpisati rješenje o neprodužetku. Nisam dobila odgovor iz kog razloga, niti bilo kakvo objašnjenje, pa sam otišla kod odvjetnika, koji mi je rekao da se nažalost to rješenje ne može pobiti. Smatrala sam da nakon osam godina staža i rada u više od 20 objekata u okviru *Naše radosti* trebam biti primljena na neodređeno vrijeme. Također, važno je istaknuti da podatak koji je iznio šef tehničke službe Veljko Vojnić, da odgojiteljice kojima nisu produženi ugovori nemaju položen državni ispit, nije točan. Državni ispit položila sam u siječnju 2018. godine, a lektorat iz hrvatskog jezika u lipnju 2021. godine. Mislim da je sve ovo kontradiktorno onome što on govori. Smatram da je moje sudjelovanje u prosvjedima imalo za posljedicu neproduženje ugovora, ali sam imala razlog za pobunu. Mislim da sam davno trebala dobiti svoje radno mjesto i skupinu. Veljko Vojnić uporno govori da nedostaje 75 odgojitelja, a istodobno ne produžuje ugovore i prekida ih i prije isteka. Zamjena nema – kada sam počela raditi, radila sam isključivo kao zamjena i zbog toga sam i prošla dvadeset i nešto objekata. Kada netko ode na godišnji odmor ili bolovanje, jedan odgojitelj ostaje s dvije skupine. Kako se to rješava? Nikako. O tome se šuti«, rekla je Husak.

Iz ugla roditelja

Situacija je utjecala i na roditelje. **Ivana Vukov**, majka djeteta koje pohađa predškolsku skupinu u vrtiću *Marija Petković – Sunčica*, istaknula je da su roditelji upoznati s nedostatkom odgojitelja, njihovim premještanjem u druge objekte, kao i s otkazima. Prije tri tjedna isti je problem

zadesio i njihovu skupinu, kada je odgojiteljica koja radi s predškolcima tri mjeseca pred kraj školske godine premještena u jaslice.

»Naša skupina je velika – riječ je o 41 djetetu, a tu je i dvoje djece sa smetnjama u razvoju. Sada o svima njima skrbi dvoje odgojitelja. Odgojiteljica koja je premještena u jaslice bila je zadužena za jedno od to dvoje djece budući da ima završen modul za rad u inkluziji, a sad je premještena na mjesto medicinske sestre – odgojitelja za koje nema kvalifikaciju. Mi smo kao roditelji tražili sastanak s upravom *Naše radosti*, s ravnateljem **Nebojšom Markezom**. Organizirali smo se i za pola sata smo prikupili 64 potpisa s molbom za sastanak. Nisu nam odgovorili, na poziv mi je spuštenu slušalica, prethodno mi rekavši 'nisam dužna da vam objašnjavam'. Želim naglasiti da naša djeca nisu sigurna. Postavlja se pitanje jesu li djeca sigurna kada na toliki broj djece dolaze dva odgojitelja u dvije smjene. Tko jamči sigurnost naše djece u vrtiću? Nitko. Tko će odgovarati ako se nešto dogodi? Nitko. Nijednom u 2025./26. godini Uprava nije sazvala Savjet roditelja, što su bili u obvezi. *Naša radost* je odgojno-obrazovna ustanova. Uz nedostatak odgojitelja, dobivaju li naša djeca obrazovanje predviđeno planom i programom? Svima je jasno da je to tehnički nemoguće provesti. Naša djeca su predškolci i postavlja se pitanje trebaju li u prvi razred krenuti s manjkom znanja u odnosu na drugu djecu. Sve smo to naveli u dopisu prosvjetnoj inspekciji, koji sam predala u Subotici, kao i Školskoj upravi u Somboru. Unatoč obvezi reagiranja, odgovora nema«, kaže Ivana Vukov.

Kako su najavili i drugi mediji, reagiranje iz *Naše radosti* je najavljeno za naredni dan, no do zaključenja broja nismo ga dobili.

Ž. V.

Prvi sastanak Aktiva roditelja u HNV-u

Od vrtića do srednjih škola

Prvi sastanak Aktiva roditelja djece koja pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku održan je 12. ožujka u Hrvatskom domu – Matica.

Cilj ovoga aktiva, kako je rekla predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz**, jest okupiti predstavnike roditelja čija su djeca u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku. Tako su sastanku nazočili predstavnici roditelja od vrtićkih skupina pa sve do srednjih škola. Ovo je, kako je Francuz napomenula, potrebno kako bi roditelji imali potrebne informacije koje se odnose na obrazovanje njihove djece, ali ujedno i da imaju priliku pitati sve ono što ih interesira.

Prisutne je na početku pozdravila i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, zahvalivši roditeljima na povjerenju i podršci nastavi na hrvatskom jeziku. Naglasila je kako je već dugo postojala želja organizirati Aktiv roditelja. Ujedno, Vojnić je potaknula roditelje da sve informacije koje dobiju podijele s ostalim roditeljima čiji su predstavnici i tako svi budu povezani.

Na sastanku su predstavljeni modeli nastave na hrvatskom jeziku u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, kao i potpore koje djeca u nastavi na hrvatskom dobivaju – od udžbenika, prijevoza, autobusnih karata za srednjoškolce do stipendija za učenike i studente. Također, navedeni su i izazovi s kojima se nastava na hrvatskom jeziku u Srbiji suočava, poput otkaza jezično stručnih odgojitelja, nedostatka lektora i profesora hrvatskoga jezika, kao i jezično stručnog kadra u srednjim školama.

Govoreći o planu upisa u školsku 2026./27. godinu najavljeni su i profili u srednjim školama na hrvatskom jeziku: opći smjer u Gimnaziji **Svetozar Marković**, tehničar za grafičku pripremu u Politehničkoj školi i farmaceutski tehničar u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici.

Plan izvannastavnih aktivnosti za ovu školsku godinu, za svaki razred, predstavila je koordinatorica izvanna-

stavnih aktivnosti **Tanja Stantić** i spomenula važne upute vezane za putovanja koja predstoje, poput putnih isprava, suglasnosti i drugih detalja.

»Ovo je bio odličan sastanak, jer smo mogli postaviti konkretna pitanja koja se tiču naše djece, a da dobijemo i odgovor iz prve ruke. Mislim da su nam svima bile korisne sve informacije, bez obzira na to što smo mi sada u vrtiću, uskoro će i nas čekati školske teme. Mi konkretno imamo problem u vrtiću **Marija Petković – Sunčica**, koji je sada poznat svima u Gradu, a to je premještanje odgojitelja i otkazi, te naša nemogućnost da bilo što kao roditelji napravimo. Među roditeljima postoji komunikacija i možda smo najsloženiji upravo kad postoji problem. Stoga nam je bitno da znamo kome se možemo obratiti, jer svima nama je u interesu da naša djeca imaju vrtić na hrvatskom jeziku, gdje su naši odgojitelji i gdje oni uče, odnosno dopunjuju vjeru i kulturu koju im i mi kao roditelji dajemo u našim obiteljima«, kaže mama **Dijana Dulić**.

»Ovaj sastanak, odnosno Aktiv roditelja, je velika potreba. Možda se trebalo i prije krenuti. Nemaju svi roditelji potpune informacije i možda nisu upoznati sa svim. Imam dojam da puno roditelja niti ne zna kome bi se obratili ili kod koga došli po mišljenje. Stoga je ovo dobro, tu možemo dobiti informacije, a potom ih i prenijeti, te i druge upoznati. Kada imamo informacije, onda se lakše možemo i aktivirati, svatko u svojoj školi u zavisnosti od potreba i mogućnosti«, kaže **Tanja Vukov**.

Roditelji su imali priliku i postaviti pitanja koja ih interesiraju i dobiti odgovore na ista. Budući da je ovo bio prvi ovakav sastanak, najavljeno je da će naredni Aktiv roditelja biti podijeljen po skupinama (vrtić, osnovna i srednja škola) kako bi se konkretnije i ozbiljnije moglo pristupiti određenim potrebama i temama.

Ž. V.

Vanjskopolitički odbor EP-a

Stanje u Srbiji dodatno se pogoršalo

Stanje u Srbiji u proteklih godinu dana dodatno se pogoršalo, članstvo u EU je samo deklarativan cilj stoga bi trebalo razmisliti o obustavi financijske pomoći toj zemlji, istaknuto je u raspravi na vanjskopolitičkom odboru Europskog parlamenta, objavila je *Hina*.

»Nažalost, reforme Srbije vezane za pristupanje EU uglavnom su značajno usporene. U nekim segmentima su i nazadovale, što je posebno vidljivo u područjima vladavine prava i standarda demokracije kao sustava«, rekao je parlamentarni izjavitelj za Srbiju **Tonino Picula** predstavljajući nacrt svojega izvješća o napretku Srbije.

Picula je rekao da ukupni tempo procesa pristupanja već godinama stagnira, da je to posljedica ograničenog napretka u dijalogu s Kosovom, kontinuiranog nedostatka usklađenosti sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU, općenitim nedostatkom istinske političke

volje za napredovanjem, čestom retorikom protiv dužnosnika EU, pogoršanjem uvjeta za slobodan rad medija i civilnog društva, kao i ignoriranja preporuka za reformiranje izbornog procesa.

Picula je kritizirao i aktere u EU koji su godinama popuštali Srbiji u ime stabilnosti.

»Politika gledanja kroz prste i forsiranja stabilnosti kao alibija od strane nekih europskih aktera

nisu donijeli rezultate u transformaciji zemlje nego su je nažalost samo udaljili od članstva«, rekao je Picula.

Naglasio je da unatoč tome što je Srbija službeno proglasila članstvo u EU strateškim ciljem, za to nema potvrde u praksi, navodeći kao primjere nesudjelovanje predsjednika **Aleksandra Vučića** na samitu EU – zapadni Balkan u prosincu prošle godine te njegovo sudjelovanje na vojnoj paradi u Moskvi prošlog svibnja.

H. R.

Ministarstvo preporučuje oprez, Air Serbia uvodi nove linije

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Srbije početkom ožujka savjetovalo je građane da u idućem razdoblju izbjegavaju putovanja u Hrvatsku, osim kada su ona zaista neophodna. Na sajtu Ministarstva vanjskih poslova osvanuo je takozvani semafor putovanja, na inicijativu ministra **Marka Đurića**, a Hrvatska se našla u »narandžastoj zoni« što označava »putovanje u slučaju krajnje potrebe«. Među 28 zemalja u toj kategoriji Hrvatska je jedina europska država.

Iz Ministarstva navode da su razlozi za takvu preporuku povezani s incidentima i napetostima koji bi mogli utjecati na sigurnost državljana Srbije tijekom boravka u toj zemlji, a građanima koji planiraju put u Hrvatsku savjetuje se dodatni oprez. Posebno se preporučuje izbjegavanje situacija i mjesta na kojima bi moglo doći do provokacija ili incidenata, kao i pažljivo ponašanje u javnom prostoru.

Poseban sigurnosni rizik, navodi se, predstavljaju organizirana putovanja, odnosno dolasci sportskih ekipa i kulturnih delegacija u Hrvatsku, te se pozivaju sportski savezi i kulturna društva da se o svakom putovanju obavezno konzultiraju s nadležnim tijelima radi procjene rizika i preventivnih mjera, navodi se u preporuci Ministarstva vanjskih poslova.

S druge strane, *Air Serbia* dodatno proširuje postojeću ponudu uvođenjem nove izravne sezonske linije između Beograda i jednog od najpoznatijih ljetovališta na jadranskoj obali – otoka Brača. Letovi između Beograda i Brača obavljat će se dva puta tjedno, srijedom i subotom, u razdoblju od 20. lipnja do 12. rujna. Uvođenjem izravnih letova za Brač *Air Serbia* dodatno jača svoju prisutnost u Hrvatskoj i na turističkom tržištu, nadograđujući postojeće linije za Split, Dubrovnik, Rijeku, Pulu, Zadar i Zagreb.

Hrvatski ministar turizma i sporta **Tonči Glavina** izjavio je da ni građani Srbije, ni srpska aviokompanija, po svojoj prilici ne shvaćaju ozbiljno preporuke svojih vlasti da izbjegavaju putovanja u Hrvatsku jer *Air Serbia* ovog ljeta uvodi dva leta tjedno prema Braču.

Time će *Air Serbia* u ljetnoj sezoni imati do 38 letova tjedno prema Hrvatskoj, uključujući 13 letova za Zagreb, svakodnevne letove za Dubrovnik, šest tjedno za Split, pet za Pulu, tri za Zadar i dva za Rijeku.

»Građani Srbije, srećom, ne shvaćaju ozbiljno svoje vlasti i njihove preporuke, a sudeći po svemu, ne shvaća ih ozbiljno ni nacionalni avioprevoznik *Air Serbia*, koja će, prema najavama srpskih medija, imati čak 38 letova tjedno prema Hrvatskoj. Nije loše«, rekao je Glavina, prenio je *Index*.

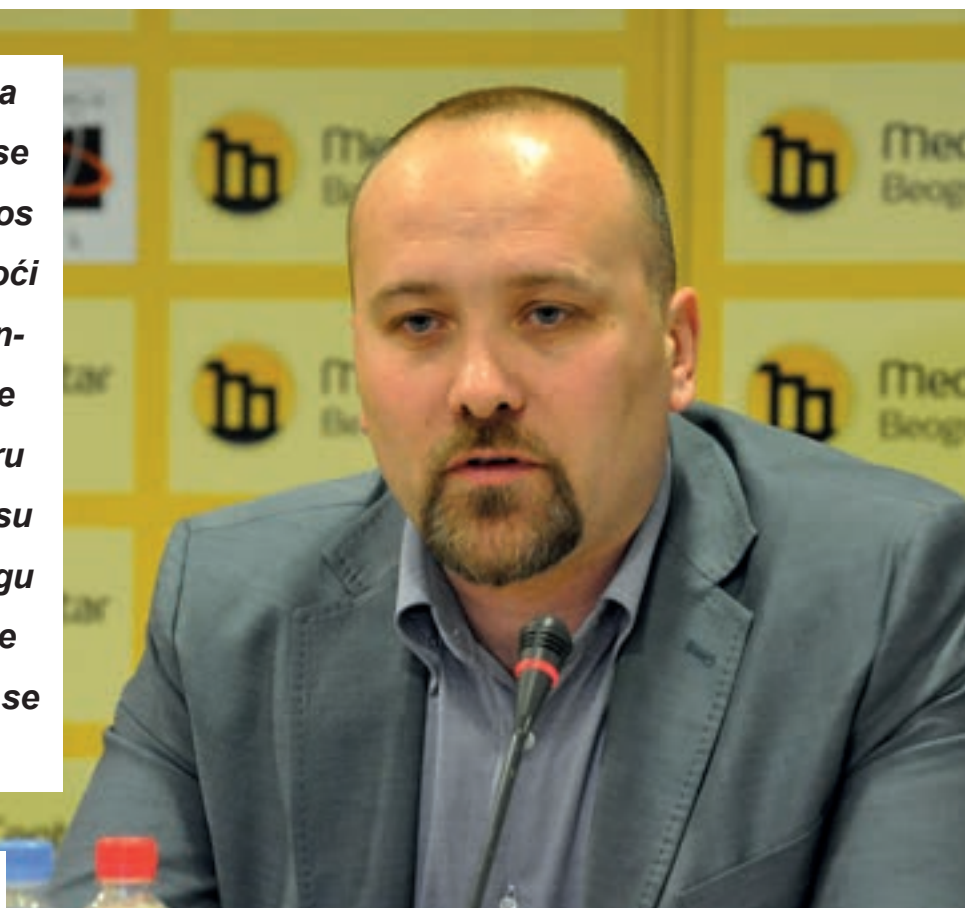
H. R.

Ivo Čolović, zamjenik člana Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu točnosti i ažuriranja registra birača

Nepovjerenje građana je veliko

Nepovjerenje građana je veliko i koliko god se trudili promijeniti odnos građana to se neće moći uraditi dok transparentno ne ukažete na sve što se događa u okviru biračkog popisa, koji su problemi, kako se mogu otkloniti i da pokažete na nekom primjeru da se to zaista i radi

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Zastupnici Skupštine Srbije 28. siječnja ove godine izabrali su članove i zamjenike članova Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu točnosti i ažuriranja registra birača čije je formiranje predviđeno izmjenama Zakona o jedinstvenom biračkom popisu koje su usvojene 7. studenoga prošle godine u skladu s preporukama ODIHR-a. Komisija je samostalno tijelo koje čini deset članova i njihovi zamjenici. Osam članova imenuje se na prijedlog klubova zastupnika, dok se dva člana i njihovi zamjenici imenuju na prijedlog udruženja koja je Republička izborna komisija ovlastila za promatranje najmanje tri izborna postupka, pa su članovi komisije predstavnici CRTA-e i CeSID-a. O registru birača, radu Komisije i očekivanjima za *Hrvatsku riječ* govori predstavnik CeSID-a,

zamjenik člana Komisije za reviziju, verifikaciju i kontrolu točnosti i ažuriranja biračkog popisa **Ivo Čolović**.

► **Kako se prije jedinstvenog popisa vodila evidencija birača? Koliko je tu bilo prostora za zlouporabe i koliko ih je bilo?**

Uvođenje jedinstvenog popisa birača 2011. godine, gledano iz ove perspektive, zaista je bio veliki pomak. Do tada je svaka lokalna samouprava vodila registar birača za svoj teritorij, za građane koji su imali prebivalište na teritoriju te lokalne samouprave. Mogućnost za zlouporabe bila je veća, a ažuriranje biračkog popisa bilo je znatno sporije nego što je to od uvođenja jedinstvenog popisa birača. Znali smo za primjere ljudi koji su upravo zbog neadekvatnog ažuriranja bili u registru birača, recimo u

dvije lokalne samouprave. Jeste, postojale su mogućnosti zlouporabe i sumnje u točnost biračkog popisa. Upravo mogućnost da se bude u registru birača više lokalnih samouprava bio je prvi problem koji je bilo neophodno ispraviti kroz jedinstveni popis birača. Kada imate jedinstveni popis birača, može se utvrditi pojavljuje li se jedan jedinstveni matični broj više puta u biračkom popisu.

► **Često se govorilo o tome da su u registru birača bili i davno preminuli. Je li taj problem riješen kroz jedinstveni popis birača?**

Događalo se, ali nažalost to je i danas problem. Imamo pritužbe građana na to da su preminuli članovi obitelji u registru birača. Dok je svaka lokalna samouprava vodila svoj popis birača, moglo se dogoditi da netko premine u jednom gradu, ali da je i dalje ostao na popisu birača u nekoj drugoj lokalnoj samoupravi gdje se također nalazio na popisu birača. Do uvođenja jedinstvenog popisa birača pojedinačni registri birača vođeni su u različitim programima, različitim bazama podataka.

► **Ključni problem izbornog sustava bili su registri birača. Trebao ih je riješiti jedinstveni popis birača. Već 15 godina vodi se jedinstveni registar birača, ali s obzirom na primjedbe oporbe pa i ODIHR-a, čini se da je ostalo i dalje prostora za zlorabu. Gdje su bili najveći problemi u 15 godina primjene ovog zakona? Kako su moguće pritužbe čak i na dupliranje birača ako se vodi jedinstvena evidencija?**

U jedinstvenom popisu birača praktički je nemoguće dupliranje birača. Iako je bilo optužbi, one su bile teško dokazive. Ova komisija sada bi trebala utvrditi ima li propusta u biračkom popisu tako što ćemo uraditi određene analize, kao što je način upisa i ispisa iz registra birača, kako se kod promjene prebivališta osoba upisuje u birački popis; ako netko premine, kako se ta osoba briše iz registra birača. Opet smo imali optužbe na preminule osobe u registru birača. Pokušat ćemo upariti matične knjige umrlih s jedinstvenim biračkim popisom da vidimo jesu li se tu dogodili određeni propusti. Kada netko premine, ne briše se automatski iz popisa birača, već to treba uraditi službenik koji se time bavi. Imamo informacije da se to radi na svakih sedam dana, pa imamo pet-šest dana, možda i više da je netko preminuo, a i dalje je u registru birača. Želimo provjeriti i jesu li prilikom tog ažuriranja neke osobe ostale u registru, ako jesu zašto, što je spriječilo nekog službenika da preminulu osobu obriše iz biračkog popisa. Nepovjerenje građana je veliko i koliko god se trudili promijeniti odnos građana to se neće moći uraditi dok transparentno ne ukažete na sve što se događa u okviru biračkog popisa, koji su problemi, kako se mogu otkloniti i da pokažete na nekom primjeru da se to zaista i radi. Osim toga, uoči izbora veliku pometnju naprave pozivi na glasovanje. Uručuju se pozivi za one koji ne žive na naznačenoj adresi, ili na adresi zgrade ili nekih većih objekata. Pozivi onda ostanu okačeni na poštanskom sandučetu i svi se onda pitaju tko su ti ljudi; ako su na toj adresi,

jesu li upisani samo zbog glasovanja iako na to pravno gledano ne bi imali pravo.

► **Događale su se nevjerojatne stvari: na adresi stana od primjerice 30 četvornih metara bio je upisan veliki broj birača, neki su imali adrese trafostanica, fakulteta... Kako je to moguće?**

To je upravo suština rada ove komisije. Suština je da imamo mogućnost uraditi analizu registra birača, usporediti veličinu stambenog objekta i broj upisanih birača na toj adresi. Znači i sami, događa se, napose u Beogradu, da građani na svoju adresu prijave rođake, prijatelje, susjede jer vlasnik stana u kome stvarno žive to ne želi. Često se događa da su pozivi za glasovanje upućeni upravo tim fantomskim stanarima. Formalno tu ne žive, ali ih je na adresu prijavio vlasnik stana.

► **Netko je prijavio rođake na svoju adresu, pa zaboravio na njih i to se može opravdati. Ali kako je moguće da su birači prijavljeni na adresu nekog poduzeća, ustanove? Hoće li komisija moći spriječiti takve slučajeve?**

Hoće. To je jedan od problema kojim ćemo se baviti. Podsjetit ću da su u komisiji i predstavnici vlasti i oporbe i nevladinog sektora. Upravo jedna od stvari je problem s adresama koje su često diskutabilne. Veliki broj adresa vodi se pod brojem 0, imate prijavljene na adresi Medicinskog fakulteta. Građani se pitaju kako je to moguće. Vjerujte, u pojedinim slučajevima moguće je. Moguće je da su građani prijavljeni na adrese kuća i stanova koji pripadaju nekoj ustanovi, poduzeću. Pokušavat ćemo čekirati adrese koje su bile sporne u prethodnim izborima i provjeriti je li bilo propusta u adresnim registrima ili se radi o objektima koji imaju stambene jedinice na koje su prijavljeni njihovi zaposleni. Ako se na narednim izborima dogodi ijedna primjedba na adrese, ponovno će dodatno pasti povjerenje u birački popis i sve što se događa na izborima u Srbiji.

► **Hoće li ova komisija moći spriječiti »seobu« birača iz jedne lokalne samouprave u drugu gdje su lokalni izbori? Odnosno, može li se dogoditi da se recimo 100 birača ispiše s adrese u jednoj lokalnoj samoupravi i upiše na adresu u drugoj baš uoči izbora i tamo glasuje?**

Jednim dijelom to je riješeno za izbore 2024. godine. Zakonom je regulirano da se na lokalnim izborima može glasovati ako je prijava prebivališta na toj adresi duža od šest mjeseci. To bi za lokalne izbore koji su 29. ožujka značilo da se netko na novu adresu morao prijaviti u rujnu prošle godine, a realno tada se nije znalo ni kada će ti izbori biti održani. Ne kažem da to nije moguće, ali treba naći osobu koja je spremna šest mjeseci prije izbora odjaviti se sa svoje adrese, prijaviti na neku fiktivnu i naći toga tko će tu fiktivnu osobu dulje od šest mjeseci držati na svojoj adresi.

► **Ako netko promijeni adresu, a izbori su za četiri mjeseca, znači ne može glasovati na novoj adresi. Može li na staroj?**

FOTO: Beta / Luka Filipović

Može. Recimo iz Leskovca se osoba preselila u Novi Sad, ali na biračko mjesto će ići u Leskovac, tamo gdje je bila prijavljena. To je upravo bila jedna od preporuka tadašnje Radne skupine koja se bavila izbornom reformom. Konkretno, predstavnici oporbenih stranaka inzistirali su na tome zbog izbora 2023., kada je bilo sumnji na prebacivanje ljudi iz jedne u drugu lokalnu samoupravu.

► **Kako se usprkos jedinstvenoj evidenciji birača događalo da neke lokalne samouprave imaju više birača nego punoljetnih stanovnika?**

Popis stanovništva i birački popis dva su potpuno različita registra podataka. Jedno je registar ljudi koji imaju pravo glasa. To su ljudi stariji od 18 godina, državljani su Srbije, imaju poslovnu sposobnost i oni mogu biti birani i birati. Popis stanovništva je realno stanje ljudi koji su tog momenta u jednoj državi. Kada ukrstite ta dva podatka, vidite koliko su u Srbiji prisutne migracije, odnosno koliko je onih koji samo formalno žive u Srbiji, imaju državljanstvo, prebivalište, imaju pravo glasa, a u stvarnosti su na privremenom radu u nekoj drugoj državi. Procjena je da je od 90-ih u potrazi za poslom oko milijun ljudi, uglavnom visokokvalificiranih, napustilo Srbiju. Većina njih nije se odrekla državljanstva Srbije, neki nisu ni dobili drugo, neki imaju dvojno državljanstvo, ali njihov broj nije mali. Pričamo o famoznih šest milijuna ljudi u registru birača, a procjene agencija koje se ozbiljno bave istraživanjem javnog mnijenja su da nema više od 4,8 do 5 milijuna ljudi koji mogu glasovati.

► **Koliko je ta razlika broja upisanih u registar birača od broja onih koji tu realno žive mogućnost da se pojave i glasovi onih koji nisu glasovali?**

Netko mora doći glasovati za tu osobu. Znači, ona mora imati osobnu iskaznicu ili putovnicu osobe u čije ima glasuje, ličiti na tu osobu, zatim mora glasovati i za sebe, a na biračkim mjestima vrši se kontrola UV lampom. Logistika je vrlo ozbiljna.

► **Ali mnogo je lakše ubaciti 100 listića sa zaokruženim glasovima. Koliko je to pretjerana priča u javnosti, a koliko moguća?**

Može se dogoditi ako nemate nikoga u biračkom odboru, ako ste sto posto sigurni da nitko od tih 100 ljudi neće doći glasovati. Imali smo primjera da se to događalo u selima. Nama je naša promatračica na posljednjim izborima javila da je na jednom mjestu birački odbor progledao kroz prste na nekoliko ubačenih listića. Mogućnosti promatrača su ograničene, ali reakcije članova biračkih odbora moraju biti mnogo ozbiljnije. Ako kao politička opcija imate oko 17.000 promatrača, s po dva člana biračkih odbora pokrijete izborni dana, takve stvari su nemoguće. Svaka takva optužba mora se provjeriti do kraja. Mi se nećemo baviti time, za to postoje birački odbori, lokalne izborne komisije, RIK, upravni sud i dalje sudovi koji bi to preuzeli, jer to su kaznena djela. Da bismo došli do toga, moramo imati obučene članove biračkih odbora, članove koji adekvatno predstavljaju kompletnu političku scenu, što znači da oporba mora imati članove biračkih odbora na svakom mjestu. Podsjetit ću na slučaj iz Bujanovca kada su izbori ponavljani četiri ili pet puta. Osoba je preminula u BiH, ali nitko nije donio uvjerenje o smrti i ona nije mogla biti brisana iz registra birača. Ljudi u Bujanovcu znali su o kome se radi i netko bi nonšalantno zaokružio da je

ta preminula osoba glasovala, jer interes je bio obarati izbore. Ako nemate kontrolu, netko može ubaciti više listića. Na biračkom mjestu ubaciti 100 listića ozbiljan je rizik. U Srbiji je 8.000 biračkih mjesta i tih 100 listića donosi 80.000 glasova, a broj je to koji teško može prelomiti izborni rezultat, a rizik je ozbiljan.

► **Nije lako naći ni članove biračkih odbora, često su to ljudi koji i nisu svjesni ozbiljnosti posla kog su se prihvatili. Koliko se mora raditi s članovima biračkih odbora i tko to treba raditi – stranke koje ih angažiraju ili državna tijela?**

RIK ima obuku za članove stalnog i proširenog sastava biračkih odbora. Jedan od prijedloga izmjena tri zakona koji trebaju unaprijediti izborni proces u Srbiji je uvođenje pravila po kome članovi biračkih odbora i proširenog sastava biračkih odbora mogu biti samo oni koji su prošli obuku RIK-a. Pojedine političke opcije su se već žalile zbog toga. Ali ako ste politička opcija koja želi vlast, a kažete ne možete motivirati 17.000 ljudi koji bi jedan dan pratili izbore, onda nešto nije u redu. Ako ne mogu stranke same, neka se udruže i tako pokriju sva biračka mjesta.

► **Da se vratimo na Komisiju koja će se baviti revizijom jedinstvenog registra birača. Je li pomak već to što su u Komisiji predstavnici vlasti (5), oporbe (3), civilnog društva (2)? Koliko će u donošenju odluka biti značajan glas civilnog sektora, odnosno CR-TA-e i CeSID-a?**

Ova Komisija prva je instanca na kojoj imamo neku vrstu suradnje vlasti i oporbe i civilnog sektora koji je tu kao korektivni faktor. Prvi puta u jednoj komisiji s važnim nadležnostima imate i predstavnike civilnog sektora, i to ne kao promatrače već kao izravne sudionike koji mogu iznositi svoje ideje, ukazivati i rješavati probleme. Imamo pravo glasa, što je važna stvar. Nismo tu radi kozmetike, već se radi o dvije organizacije koje u slučaju CeSID-a izbore prate 30 godina, a u slučaju CR-TA-e 10 godina. Imamo iskustva, ideje, rješenja i to ćemo pokušati progurati kroz ovu komisiju u nadi da ćemo na kraju dobiti bolji registar birača. Komisija odluke donosi kvalificiranom većinom, što znači da se neka odluka može usvojiti ako za nju glasuju najmanje dva člana iz svake grupacije. Na ovaj način nevladin sektor može imati presudan glas, odnosno ako se s nekim prijedlogom ne slaže član komisije iz CR-TA-e ili CeSID-a odluka ne može biti usvojena.

► **Održano je nekoliko sjednica Komisije, što je do sada urađeno?**

Na prvim sjednicama razmatrali smo formalna pitanja. Na prvoj sjednici usvojili smo plan rada kao jedan od ključnih dokumenata, na drugoj smo se bavili tehničkim stvarima poput grba, štambilja, legitimacije, određenih izjava gdje mi kao članovi komisije moramo voditi računa o podacima o ličnostima i potpisujemo izjave da ćemo čuvati te podatke. Sada na red dolaze analize, uvođenje pravila koja će Komisiju tako da kažem postaviti na noge za narednih pet godina koliko nam je mandat.

► **Koliko ćete se oslanjati na suradnju s resornim ministarstvima, policijom?**

U radu Komisije sudjeluju predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave i povjerenika za zaštitu ravnopravnosti. Oni nam na početku mogu ukazati što može biti problem u našim zahtjevima, analizama. Potpisivanjem izjava nama se otvaraju podaci o ličnosti i moramo voditi računa kako ćemo baratati tim podacima i kako ćemo ih koristiti. Od MUP-a ćemo tražiti evidencije koje imaju kako bismo ih ukrstili s registrom birača, to važi i za Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave koje vodi birački popis. Do sada suradnja je bila kvalitetna. Sve odluke su donesene jednoglasno. Činjenica je da su to bile formalne odluke, trebamo sačekati ozbiljnije probleme da vidimo koliko postoji suradnja u okviru Komisije i koliko ćemo imati potporu ovih državnih tijela.

► **U dijelu lokalnih samouprava izbori su 29. ožujka. Je li bilo već pritužbi građana, političkih stranaka na zlouporabe, nepravilnosti?**

Komisija će se baviti lokalnim izborima. Ovi izbori došli su brže nego što smo se nadali, ali imat ćemo dovoljno vremena da istražimo neke naše sumnje. Pripremili smo i formular kako bi građani mogli slati prijave problema, nepravilnosti i po prijavama moramo postupati. Samo je pitanje koliko ćemo moći odvojiti resursa za te aktivnosti. Želja postoji, financijska sredstva su osigurana. Do sada je jedina nedoumica bila iz oporbenih redova u Knjaževcu gdje je primijećeno da je 106 osoba promijenilo prebivalište u okviru iste općine. To neće ugroziti glasovanje, ali te promjene dogodile su se u roku od sedam dana i pitanje je kako je došlo do tih promjena. Od Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave tražili smo da provjerimo je li jedna ulica možda promijenila naziv, pa je možda zbog toga došlo do promjene podataka ili je nešto drugo u pitanju.

► **Slijede parlamentarni i predsjednički izbori. Može li se očekivati da bude manje prostora za zloupotrebe nego što će biti na lokalnim izborima koji će biti 29. ožujka?**

Nama je svakako plan da nakon devet mjeseci rada izađemo s prvim izvješćem o radu i što smo sve utvrdili, promijenili, ažurirali. Mislim da će to imati utjecaja na parlamentarne izbore koji će vjerojatno biti krajem ove godine.

► **Mandat komisije je pet godina. Očekujete li da će posao biti završen za tih pet godina?**

Za pet godina možemo vjerojatno otkloniti glavne probleme kao što su preminuli ljudi u registru birača, možemo probati utvrditi tko su ljudi koji dobivaju pozive, a nema ih na tim adresama, možemo objasniti građanima da ažuriraju svoje podatke, možemo probati smanjiti nepovjerenje u registar birača. Ključno je da kroz ovu Komisiju pokušamo uspostaviti mehanizam koji se biračkim popisom neće baviti samo ovih pet godina, već će se neko tijelo registrom birača baviti i u budućnosti.

Tragovi hrvatskih arhitekata u Srbiji (III.)

Bolléov trag na Tekijama i u Erdeviku

Na prostoru današnje Srbije više je radova Hermanna Bolléa od kojih predstavljamo crkvu Gospe Snježne na Tekijama i crkvu sv. Mihaela u Erdeviku

Zajednički kalendar hrvatskih manjinskih institucija u Srbiji za 2026. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih arhitekata u Srbiji. Mjesec ožujak predstavljaju radovi **Hermanna Bolléa** – crkva Gospe Snježne na Tekijama i crkva sv. Mihaela u Erdeviku.

Arhitekt historicizma

Hermann Bollé (Köln, 1845. – Zagreb, 1926.) najznačajniji je arhitekt historicizma u Hrvatskoj, s brojnim samostalnim autorskim izvedenim projektima i restauracijama. Školovao se u graditeljsko-obrtnoj školi, a potom se usavršavao u ateljeima **Heinricha Wiethasea** u Kölnu i potom **Friedricha von Schmidta** u Beču s kojim je i surađivao na izradi projekata za opremu đakovačke katedrale. Prilikom boravka u Italiji 1875./76. Bollé upoznaje biskupa **Josipa Jurja Strossmayera** i **Isidora**

Kršnjavog te 1876. preuzima gradnju đakovačke katedrale i nadzor restauracije zagrebačke crkve sv. Marka po Schmidtovim planovima. Zbog toga 1879. godine dolazi i trajno se nastanjuje u Zagrebu. Samostalno je projektirao i vodio restauracije hodočasničkog sklopa u Mariji Bistrici, franjevačkih crkava u Zagrebu i Iloku, te pravoslavnih crkava u Zagrebu i Pakracu. Autor je neogotičkih

Crkva sv. Mihaela Erdevik, 1890.
foto: Suzana Darabačić (Hrvatska riječ)

Crkva Gospe Snježne na Tekijama Petrovaradin, 1881.
foto: Srjetska biskupija

03

HERMANN
BOLLÉ
(Köln, 1845. – Zagreb, 1926.)

crkava u Granešini, Franjin Dolu i Dugom Selu, zgrade današnjeg Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, gimnazije u osječkoj Tvrđi te sklopa groblja na zagrebačkom Mirogoju (kapele i arkada). Autor je više stotina sakralnih, stambenih i javnih objekata, a nekoliko desetljeća je vodio obnovu zagrebačke katedrale. Bollé je vremenom stekao status najboljeg projektanta u »gotičkom« stilu

te je imao puno narudžbina vezano za restauracije starih ili gradnju novih objekata. Od 1890. godine imenovan je za ravnatelja Obrtne škole.

Od Zemuna do Novog Sada

Na prostoru današnje Srbije brojni su njegovi radovi. Osim za crkve u Petrovaradinu i Erdeviku, izradio je projekte za crkvu sv. Vendelina (1888., porušena 1957.) u Zemunu, odnosno njemačkom predgrađu Franjinu dolu (Francstalu) posljedično nakon Drugoga svjetskog rata i odlaska Nijemaca. Potom je radio na rekonstrukciji pročelja i interijera parohijske crkve sv. Arhiđakona Stefana u Srijemskoj Mitrovici (1891.), izgradnji spomen-križa Eugena Savojskog na Vezircu kod Petrovaradina (1902.), obnovi pravoslavne crkve Svetog Duha i dogradnji kapele Maksimović (1902. – 1905.) u Rumi, rekonstrukciji manastirske crkve i konaka u Grgetegu (1898. – 1901.) i manastirske crkve u Krušedolu, koja je ostala nerealizirana, osim izgradnje kripte kralja Milana (1902.). U Čalmi kod Srijemske Mitrovice župnu crkvu projektirao je 1914., ali je ona dovršena tek 1931. godine, te je odlaskom Nijemaca srušena nakon Drugoga svjetskog rata. Također je izradio nacрте za grobljanske kapele porodice Đurišić (1906. – 1912.) i za kapelu obitelji Tašner (1922. – 1925.), obje u Rumi. Bollé je izradio i nerealizirani projekt za Sabornu crkvu u Novom Sadu (1898.). Većina projekata za Srpsku pravoslavnu crkvu bila je u duhu neobizantskog stila, odnosno eklektičnog pristupa gdje je Bollé kombinirao motive iz bizantske arhitekture s motivima iz ranokršćanske, romaničke i renesansne arhitekture.

Crkva Gospe Snježne na Tekijama

Prvi Bolléov veliki samostalni posao u tadašnjoj Hrvatskoj bila je restauracija hodočasničke kapele Majke Božje Snježne na Tekijama kod Petrovaradina. Prvotni sakralni objekt džamije na Tekijama sagrađen je za vrijeme osmanlijske vladavine Slavonijom i Srijemom. Krajem 17. stoljeća, nakon uspostavljanja habsburške vlasti, džamija je konvertirana u crkvu. Kapela je barokizirana te joj je 1754. godine dodan i glavni brod pokriven masivnim svodovima. Poticajem Strossmayera, petrovaradinski župnik i književnik **Ilija Okrugić Srijemac** pokrenuo je obnovu i nadogradnju crkve. U rekonstrukciju se krenu-

lo 1879. nakon dovršetka projekta i pribavljanja dozvola. Zbog nezadovoljstva naručitelja, prvotni neogotički projekt izmijenjen je tako da su svi lukovi i prozorski otvori zaobljeni što je crkvi dalo odlike neoromanike. Umjesto postojećeg jednostavnog baroknog pročelja s trokutnim zabatom, izgrađeno je novo dvoranjsko pročelje po uzoru na đakovačku katedralu. Nadogradnjom sakristije iza nekadašnjeg objekta džamije i nadogradnjom kupole nad prostorom bivše džamije, a koja je do tada služila kao sakristija, ona se neposredno pripojila brodu crkve i u njoj je postavljen glavni oltar. Džamija je pregrađena, ali su zidovi sačuvani, pa se i danas u tlocrtu uočava razlika u debljini zidova te položaju nekadašnje džamije u odnosu na sakristiju i ostatak broda. Neke promjene na izvedbenom projektu i pri izvedbi djelo su budimpeštan-

sko-novosadskog arhitekta **Györgya Molnára**. Lokalni poduzetnik **Josef Czoczek** izradio je troškovnik i izveo radove. Radovi na restauraciji kapele započeti su krajem 1880. ili početkom 1881. godine te su dovršeni vrlo brzo, pa je nova crkva već 4. kolovoza 1881. svečano posvećena.

Ova građevina jedina je Bolléova neoromanička crkva na prostoru današnje Srbije. Za razliku od gotike koju je dobro poznao, romaniku i bizantski stil Bollé je poznao samo sekundarno te su vidljive neke stilske nedorečenosti na objektima ovoga tipa gdje on eklektično kombinira elemente različitih stilova.

Crkva svetog Mihaela u Erdeviku

Erdevik, malo mjesto u Srijemu, do završetka Drugoga svjetskog rata pretežno je bilo naseljeno njemačkim, slovačkim i mađarskim stanovništvom. Poslije rata Nijemci odlaze iz Erdevika, Mađari ostaju, potom se doseljavaju Srbi i Hrvati iz okolnih mjesta i Slavonije. Danas je ovo mjesto s većinskim srpskim stanovništvom. U selu se nalaze pravoslavna, slovačka evangelička i rimokatolička crkva koju je izgradila njemačka zajednica. Pripreme za izgradnju župne crkve u Erdeviku započete su 1878. godine, ali je gradnja odgađana niz godina zbog nedostatka sredstava i neslaganja između tadašnje Zemaljske vlade Trojedne kraljevine i biskupa Strossmayera oko angažiranja Bolléa. Konačno, Bollé ipak dobiva ovaj angažman.

Ova crkva predstavlja jedini veći Bolléov projekt na prostoru današnje Vojvodine u potpunosti realiziran po njegovim nacrtima. Gradnja crkve započinje krajem rujna 1889., a godinu dana kasnije, u studenom 1890., ona je završena i posvećena. Objekt je u svojoj osnovi izgrađen kao jednobrodna neogotička crkva sa zvonikom u osi broda, transeptom, kontraforama, poligonalnom apsidom i dekorativnim portalom. Izvorno je crkva bila pokrivena glaziranim crijepom, dok je danas postavljen običan crijep. Krovište svećišta nešto je niže u odnosu na glavni brod. Crkva je skromnijih dimenzija – dužina iznosi 35, a širina 12 metara, ali predstavlja tzv. Gesamtkunstwerk, cjelovito umjetničko i dizajnersko djelo s vanjskim izgledom i unutrašnjim uređenjem i opremom u istom stilu. Gotovo u cijelosti sačuvan je izvorni izgled i oprema. Bollé ovoj crkvi, kao i inače

svim njegovim projektima u stilu neogotike, daje tlocrtni oblik latinskog križa. U unutrašnjosti se ističu neogotički oltar i propovjedaonica, izrađeni najvjerojatnije u jednoj od tirolskih radionica. Također su zanimljivi zidni dekorativni oslik, neogotički svodovi i orgulje koje je 1893. godine izradio **Ferdinand Heferer**. Prozori su ukrašeni vitrajima nepoznatog majstora. Postaje križnog puta i natpisi koji se nalaze u crkvi ispisani su na njemačkom jeziku.

Crkva je oštećena 1993. godine kada je požar zahvatio toranj koji se urušio. Deset godina kasnije, na inicijativu i donaciju bivših stanovnika njemačkog porijekla, crkva je obnovljena. Tada je izgrađen novi toranj, obnovljena su pročelja, krov i strop te uređen interijer.

Branimir Kopilović

I za suze i za smijeh

Evo opet jedne informacije s kojom jednostavno ne znaš što ćeš, radovati joj se ili zbog nje biti ljut, a opet, što bi reko **Kesić**: »greota je da se baci«. Naime, kako su prenijeli pojedini lokalni i prijestolnički mediji, Subotica je ove godine zauzela peto mjesto po kvaliteti života u Srbiji, a ispred nje nalaze se Sombor, Šabac, Piroć i Vršac. Istraživanje je, a nakon toga i rangiranje, proveo Ekonomski fakultet u Nišu, a njime je obuhvaćeno deset područja koja utječu na kvalitetu života građana: sigurnost i zdravlje, obrazovanje i ljudski kapital, digitalna spremnost, kultura i razonoda, mobilnost i pristupačnost, stanovanje, socijalna uključenost, ekonomija i tržište rada, okoliš i klima, kao i javne usluge i uprava. Stvarno ne znaš: da se smiješ ili plačeš?

Ako ova informacija izaziva osmijeh na licu, onda je moguće da je to iz zlučudosti jer se Subotica nalazi ispred sva četiri koja su po broju stanovnika veći od nje: Beograda, Novog Sada, Niša i Kragujevca. Ili jednostavno stoga što peto mjesto u nekom natjecanju i nije toliko loše: prvo je nakon »drvene medalje« koja je namijenjena četvrtoplasiranom. Pitanje je samo brojnosti sudionika i kvalitete natjecanja.

Ako, pak, ova informacija kod čitatelja izaziva razočaranje i bijes, tugu i ogorčenje, onda je to moguće zbog toga što mu na um padaju neki ozbiljniji i realniji parametri čiji korijeni vremenski sežu daleko dublje od vremena današnjeg. Biti peti grad u državi u kojoj i dalje imaš najstarije kazalište, Glazbenu školu i nogometni klub; biti peti u ovoj državi, a biti svjestan da si i u prethodnoj, mnogo većoj i razvijenij, redovito bio među prva tri i kada je riječ o uvođenju željeznice, osnutku gradskog prometa ili pak kao industrijski centar (odmah iza Zagreba i Beograda, a ispred Ljubljane, Sarajeva, Maribora, Osijeka, Rijeke, Splita, Skoplja...), zaista je otužno i pokazuje, ako ništa drugo a ono koliko realno propadaš kao nekoć ugledna sredina. Ali, to je stvar nostalgije na koju se svi gubitnici oslanjaju kada nemaju jače argumente u suočavanju s realnošću.

Budući da u ovom gradu živimo sada, da vidimo onda kakvo je trenutno stanje u područjima koja je vrednovao niški Ekonomski fakultet.

Sigurnost i zdravlje? Pa peto mjesto za Suboticu u ovim područjima ima snagu »bronce zlatnoga sjaja« ako se u obzir uzme stvarno stanje. Ako se, naime, u obzir uzme da su javnosti nepoznati palitelji automobila javne tužiteljice **Aleksandre Stojsavljević**, odnosno *Male gostione* na Paliću; ako se u obzir uzme da su javnosti nepoznata imena osoba (ne samo inicijali sedamnaestogodišnjeg **I. V. K.**) koje su 28. studenoga 2025. napale i pretukle **Dražena Lončara**, nanijevši mu teške tjelesne ozljede ili pak onih koji su sredinom istoga mjeseca napali **Ljubu Zajovića**, nanijevši mu lakše tjelesne ozljede, ili pak onih zamaskiranih koji su početkom istoga mjeseca fasadu kuće

u kojoj živi **Miroslav Evetović** polili crvenom farbom... I ako je opće poznata činjenica u kakvom je stanju subotička bolnica, onda Subotičani zaista mogu biti ponosni na peto mjesto po kvaliteti života u Srbiji.

Obrazovanje i ljudski kapital? S ogradom da je zaista teško razumjeti što ovo drugo znači: »kvaliteta ljudi« koji žive u Subotici u odnosu na druge gradove ili pak možda onih bar dvadesetak tisuća koji su u posljednjih 30 godina napustili rodni grad, peto mjesto u području obrazovanja zaista je vrhunski uspjeh ako se u obzir uzme... Pa recimo, ako se u obzir uzme, da su i mališani najmlađe dobi i osnovnoškolci i srednjoškolci i studenti svjedoci katastrofalnog stanja u Predškolskoj ustanovi *Naša radost*, čija je, izgleda, osnovna djelatnost razvrstavanje odgojitelja po stranačkom kriteriju, da u osnovnim školama otkaze dobijaju i nastavnici i ravnatelji po istom kriteriju (*Vuk Karadžić*

FOTO: suboticainfo

u Bajmaku i *10. oktobar* u Subotici); da se u srednjim školama (Politehnička) ne poštuje volja kolektiva niti kada je riječ o zadržavanju prethodnog ravnatelja niti kada je riječ o izboru novog i da gradonačelnik **Stevan Bakić** za dekane Ekonomskog i Građevinskog fakulteta **Aleksandra Čučkovića** i **Milana Trifkovića** kaže da su bitange i fukare, onda se Subotičani s pravom mogu pitati kako je drugdje i ujedno biti i ponosni kao da su svi oni nositelji nagrade »učenik«, odnosno »grad generacije«.

Mobilnost i pristupačnost? Eh, s obzirom na to da nam nedostaje prostora na papiru, evo samo jedne usporedbe: kako komentirate činjenicu da je iz Subotice lakše stići do Beča (svakodnevna linija) negoli do Martonoša (svakodnevno je nema), odnosno da se, uz dobru organizaciju, i do Londona brže stiže avionom negoli do istog tog Martonoša biciklom?

Ostalih sedam kategorija završite sami, uz jedan dobro namjeran savjet: mašta vam u ovom slučaju nije potrebna. Za to je dovoljno i (pod)sjećanje, u kombinaciji sa zdravim razumom.

Z. R.

Prekogranična suradnja Hrvatske i Srbije

Planirana izgradnja vodovodne mreže za Mirgeš i Tavankut

»Projekt je od iznimne važnosti budući da na teritoriju Grada Subotice imamo čak pet naselja koja su potpuno bez vodovodne mreže. Za tri od njih sada počinjemo opskrbu vodom«, kazao je György Sugár

Izgradnja vodovodne infrastrukture za naselja Mirgeš, Donji Tavankut i Gornji Tavankut jedna je od ključnih aktivnosti projekta FLOW – Facilitating Local Optimization of Water-supply, čija je otvarajuća konferencija održana u petak, 13. ožujka, u Gradskoj kući u Subotici.

Projekt se realizira u okviru Interreg programa prekogranične suradnje Hrvatske i Srbije, a provodi ga JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica u partnerstvu s Općinom Tompojevci iz Hrvatske, JKP-om *Vodovod i kanalizacija* Stara Pazova i Institutom *Ruđer Bošković* iz Zagreba.

Projekt predviđa izgradnju nove vodovodne infrastrukture za naselja koja trenutno nemaju pristup javnom sustavu vodoopskrbe. Planirana je izgradnja crpne stanice za vodoopskrbu Mirgeša, Donjeg Tavankuta i Gornjeg Tavankuta, čime bi se osigurala stabilna opskrba pitkom vodom za stotine stanovnika.

»U okviru projekta planirana je izgradnja crpne stanice površine 26 četvornih metara, kao i prve dionice tranzitnog voda dužine 127,35 metara, koja će biti opremljena solarnim panelima. To je naš preduvjet kako bismo vodu iz grada doveli u Mirgeš i Tavankut, koji su trenutno bez

vodoopskrbe. Projekt je od iznimne važnosti budući da na teritoriju Grada Subotice imamo čak pet naselja koja su potpuno bez vodovodne mreže. Za tri od njih sada počinjemo opskrbu vodom. Ovo je inicijalni projekt u kojem vodeći partner jeste *Vodovod*, a ukupan iznos projekta je 960.000 eura, od čega 85 posto osigurava Europska unija. Naš dio, koji će biti utrošen za izgradnju crpne stanice, iznosi otprilike 440.000 eura. Projekt će trajati dvije godine, a ovo je njegova početna konferencija«, kazao je ravnatelj subotičkog JKP-a *Vodovod i kanalizacija* **György Sugár**.

Projekt također uključuje uvođenje DMA (District Metered Areas) zona radi smanjenja gubitaka vode i optimizacije rada sustava. Ove zone omogućit će preciznije praćenje potrošnje i brže otkrivanje curenja u mreži, čime se povećava efikasnost i pouzdanost vodoopskrbe. Općina Tompojevci dobit će šest DMA zona te će izraditi dokumentaciju za novi vodovod u dva naselja u svojoj općini.

»Projekt je od iznimne važnosti, kako za našu zajednicu i općinu Tompojevci, tako i za Suboticu. Moramo naglasiti da ovaj prekogranični projekt znači jako puno

svim mještanima, kako kod nas, tako i ovdje. Prvo zbog obnovljivih izvora energije, a na kraju zbog vode koja je resurs izrazito važan za sve ljude u današnje izazovno doba», istaknuo je načelnik Općine Tompojevci **Milan Grubač**.

Planirano je da DMA zone u Tompojevcima, kao i u turističkoj zoni Palić, budu napajane i iz elektroenergetske mreže, i putem fotonaponskog sustava, što će omogućiti njihov kontinuirani rad tijekom cijele godine.

Drugi partner iz Srbije, JKP *Vodovod i kanalizacija* iz Stare Pazove, kroz projekt dobiva izradu projektno-tehničke dokumentacije za izgradnju mini-elektrane snage 200 kilovata na izvoru u Staroj Pazovi.

Kako je pojasnila savjetnica direktora **Marina Savić**, projekt FLOW vide kao važan korak prema unaprjeđenju energetske učinkovitosti, prije svega kroz uvođenje sustavnog upravljanja energijom.

»To nam je izuzetno važno jer se većina vodovodnih sustava u našoj zemlji, ali i u regiji te u Hrvatskoj, suočava sa sličnim izazovima. Potrošnja električne energije je

velika, ponajviše na bunarima i izvorštima, a korištenjem obnovljivih izvora energije nastojimo pridonijeti zelenoj tranziciji. Ipak, krajnji cilj je zapravo smanjenje troškova«, naglasila je Savić.

Na otvarajućoj konferenciji obratio se i potpredsjednik Pokrajinske vlade **Tomislav Žigmanov**:

»Poznato je da Pokrajinska vlada Vojvodine visoko cijeni i drži do svih programa suradnje u koje je AP uključena. To su programi suradnje s Hrvatskom, Mađarskom i Rumunjskom. U tom kontekstu smo ovdje kako bismo podržali sve napore lokalnih samouprava, javnih poduzeća i drugih aktera unutar sustava javne vlasti, kako bismo mogli rješavati određene probleme koje osigurava Europska unija«, istaknuo je Žigmanov.

Nakon završetka konferencije organiziran je obilazak lokacije u Subotici predviđene za izgradnju crpne stanice, tijekom kojeg je ukratko predstavljen planirani tijek radova. U nastavku programa, gosti su zajedno s domaćinima obišli Galeriju Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu.

M. V. R.

Održana Zonska smotra recitatora *Pjesniče naroda mog* u Subotici

Tri recitatorice na hrvatskom jeziku plasirale se na Pokrajinsku smotru

Uspješnim nastupom na Zonskoj smotri recitatora *Pjesniče naroda mog*, održanoj prije tjedan dana, 13. ožujka, u Gradskoj knjižnici Subotica recitatorice na hrvatskom jeziku **Magdalena Kujundžić** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica), **Marija Magdalena Huska** (Hrvatska čitaonica, Subotica) i **Anja Rončević** (Srednja medicinska škola, Subotica) plasirale su se na Pokrajinsku smotru recitatora.

Tako je odlučilo četveročlano prosudbeno povjerenstvo u sastavu: predsjednik žirija **Predrag Momčilović** i **Mar-**

garéta Táborosi, oboje glumci i profesori na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu, te profesorice **Katarina Čeliković** i dr. **Suzana Kujundžić Ostojić**. Oni su poslušali oko osamdeset recitatora koji su na smotru došli iz Apatina, Sombora, Bačke Topole, Ade, Sente, Malog Iđoša, kao i iz Subotice, grada domaćina.

Podijeljeni u tri dobne skupine – mlađi (učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole), srednji (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole) i stariji uzrast (srednjoškolci) kazivali su poeziju na svom materinskom jeziku.

Na ovogodišnjoj Zonskoj smotri recitatora nastupilo je ukupno sedam recitatora na hrvatskom jeziku. Uz već spomenute pobjednice ove razine natjecanja, na hrvatskom su recitali i **Klara Kujundžić**, **Marijan Ivanković Radaković** te **Nina Sudarević**.

Naredna, pokrajinska razina natjecanja bit će održana od 24. do 26. travnja u Sečnju.

B. I.

Magdalena Kujundžić

Marija Magdalena Huska

Anja Rončević

HKPD *Matija Gubec* Tavankut

35 godina od povratka hrvatskog predznaka

Polaganjem vijenaca na bistu Matije Gupca i akademijom u prostorijama udruge, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta obilježilo je u utorak, 17. ožujka, 35 godina od povratka hrvatskog predznaka u naziv Društva. Naime, na skupštini udruge 17. ožujka 1991. tadašnji KUD *Matija Gubec* odlučio je vratiti svoje izvorno ime iz 1946. godine, odnosno svoj hrvatski predznak (Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo). Bila je to prva hrvatska udruga u Srbiji koja se odlučila na takav potez. Inače, hrvatski predznak ukinut je 1956. godine zbog političkog uređenja tadašnje SFRJ.

Kako je na akademiji istaknuto, skupština iz 1991. događala se u vrijeme velikih društvenih previranja u kojima je isticanje hrvatstva na ovim prostorima bilo izrazito

negativno označeno. Stoga je to bio trenutak »kada je hrabrost nadvladala tišinu«.

Na akademiji je prikazana video snimka sa spomenute skupštine, a svoja sjećanja na to doba s nazočnima su podijelili sudionici toga događaja – **Jozefina Skenderović, Branko Horvat i Marko Berberović.**

HKPD *Matija Gubec* se s poštovanjem i zahvalnošću prisjetilo sviju članova koji su početkom 90-ih »preuzeli odgovornost vraćanja izvornog imena«. Kako se moglo čuti, akademija je priređena »kao podsjetnik da se i u zahtjevnim vremenima snagom zajedništva mogu učiniti velike stvari, ali i poticaj da na tim čvrstim temeljima, uz duh i energiju mlađih naraštaja, nastavimo razvijati naše Društvo i u godinama koje dolaze«.

D. B. P.

Pokrajinski natječaji za kulturu i informiranje

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama raspisalo je više natječaja za 2026. godinu, među kojima i natječaje vezane za kulturne i medijske projekte i programe koji se tiču nacionalnih manjina. Na natječaju za financiranje – sufinanciranje projekata od značaja za kulturu i umjetnost nacionalnih manjina u AP Vojvodini, koji je otvoren do 8. travnja, bit će raspodijeljeno ukupno 35 milijuna dinara.

Natječaj za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz područja javnog informiranja u 2026. godini otvoren je također do 8. travnja. Ukupna vrijednost sredstava koja će biti raspodijeljena iznosi 79.000.000 dinara. Za medijske sadržaje na jezicima nacionalnih manjina, za privatna poduzeća opredijeljeno je 7.000.000 dinara, a za nevladine organizacije 6.000.000 dinara.

Opširnije na internetskoj stranici Tajništva: www.kultura.vojvodina.gov.rs.

HKUD *Vladimir Nazor* u Osijeku

Korizmena jela sa somborskih salaša

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* iz Sombora sudjelovalo je u petak, 13. ožujka, u Osijeku na manifestaciji *Što su jeli naši stari u korizmi* koju organizira Udruga *Šokačka grana* iz Osijeka. Udruge iz Petrijevac, Gajića, Sv. Đurđa, Sombora i domaćini prikazali su stara korizmena jela, i posna i mrsna. Posjetitelji su mogli vidjeti i degustirati poznata i manje poznata jela, koja se članovi udruga trude otrgnuti iz zaborava. Zajedničko je da su se u korizmi najviše pravila jela od tijesta, slana i slatka, a nedjeljom i na blagdane nije se postilo. Jela su ista ili vrlo slična, ali s drugačijim nazivima.

Somborska hrvatska udruga predstavila je tradicijska jela bunjevačkih Hrvata iz Sombora i okolnih salaša kao što su *papula*, *gube*, *bundevara*, *lakumići*, *baratfile*, *krompirom nasuvo*... Osim o korizmenim jelima, članica *Nazora* **Katarina Firanj** govorila je o običajima na somborskim salašima u vrijeme korizme.

»U korizmi nema više igranki, a mladi bi se počeli dogovarati kod koga će početi *branč* i kada će se ići na pridike u varoš. Obično je *branč* bio subotom, i to redom od salaša do salaša gdje je bilo cura. Dolazili su još za dana, prvo bi s ukućanima molili krunicu, a onda bi krenulo druženje. U vrijeme korizme pripremali smo i kazališne predstave, koje smo izvodili u našem domu kulture poslije Uskrsa«, kazala je Firanj.

Govoreći o običajima pred sam Uskrs, Firanj je kazala da se na Veliki petak nije spremalo, pralo niti glačalo. Na

Veliku subotu kuhala se šunka, kobasica i jaja, u velikom kotlu. Tog dana pravili su se i kolači za Uskrs *gurabije*, *dikino oko*, medenjaci, pužići s orasima. Postilo se i na Veliku subotu, a navečer se nosila kotarica na *posvetenje*.

»Ako nije bilo lijepo vrijeme i ako se nije moglo sa salaša ići u crkvu i nosit jelo na *svetenje* ujutru na Uskrs, prije sunca, kotarica bi se iznijela pred salaš na travu; molilo se nad njom, ostavila nekoliko minuta da je nebo orosi, pa se unosila unutra gdje se pripremao *astal* za ručak«, kazala je Firanj.

»Uglavnom su se pripremala jela od kiselog tijesta, ki-sele čorbe, kiseli *gra*, *taški pekmezom*, *žganci*«, kazala je **Katarina Kudric** iz KUD-a *Franjo Ebling* iz Sv. Đurđa.

Organizatorica manifestacije **Ljubica Pilipović** kaže da je ona ove godine održana 20. put i da je to bio jedan od prvih programa nakon osnutka *Šokačke grane*.

»Naše su snaše uporne. Za ovih 20 godina prikazali smo na stotine posnih jela. Htjeli smo prikazati bogatstvo stola Šokaca koje je i u korizmi bilo veliko. Iako se radi o posnim jelima, jednostavno pripremljenima, svake godine naše članice i gosti koje pozivamo da svojim jelima uveličaju ovu manifestaciju iznenade nas raznolikošću jela koja serviraju na stol. Ponosni smo što smo se prvi, 2005. godine, usudili organizirati ovakvu manifestaciju. Sada ih ima diljem Slavonije i Baranje i meni je drago da se radi na tome da se ta jela ne zaboreve i počnu ponovo kuhati«, kazala je Pilipović.

Z. V.

Rumski zaštitnici od bolesti, nemaštine i ratova

»Svaki od tih križeva imao je svoju namjenu. Štitio je građane Rume od bolesti, nemaštine, ratova, a križ na Pavlovačkom putu, prema vjerovanju, štitio je polja i oranice od bolesti i vremenskih nepogoda«, kaže Mirko Mijić

Križevi pored puta materijalna su, ali i duhovna baština i govore nam puno o prošlom vremenu. Kada je u pitanju Ruma, povijesni podaci govore da je u tom gradu 1836. godine bilo devet javnih križeva i jedan javni kip u čast svetog Ivana Nepomuka u Ulici sv. Ivana, uz kapelicu koja je bila uzidana uz ogradu župne porte. Danas ih je očuvano svega šest. Jedan se nalazi ispred crkve i sazidan je 1748. godine u vrijeme kada je građena crkva. Drugi obnovljeni križ nalazi se na Bregu (dijelu Rume gdje većinom žive Hrvati), a dva su izmještena u portu crkve. Samo jedan od njih u svom prvobitnom obliku i danas se nalazi na svom izvornom mjestu. Smješten je na Pavlovačkom putu uz cestu prema Vrdniku.

Obnovljen križ na Bregu

»Na sve četiri strane ulaza u Rumu nekada su stajali križevi čuvari. Svaki od tih križeva imao je svoju namjenu. Štitio je građane Rume od bolesti, nemaštine, ratova, a križ na Pavlovačkom putu, prema vjerovanju, štitio je

Obnovljeni križ na Bregu

polja i oranice od bolesti i vremenskih nepogoda«, kaže član Pastoralnog vijeća župe Uzvišenja Svetog Križa u Rumi **Marko Mijić** dodajući: »U knjizi **Carla Bischoffa** nalazi se fotografija toga križa i naroda oko njega. U pozadini se vidi žitno polje. Na blagdan Sv. Marka, kada je blagoslov žita, na to mjesto dolazile su litije i župnik je blagosiljao polja«.

Jedan od križeva nalazio se kod Osnovne škole **Dušan Jerković** u Rumi, ali je zbog proširenja ulice premješten u portu crkve. Drugi je donesen s francuskog groblja, a na izlazu iz Rume prema Velikim Radincima u raslinju je ostalo samo postolje križa.

»Većinu križeva podigle su Njemice, koje su u to vrijeme u Rumi imale svoju udrugu. Spominju se imena **Magdalene** i **Eve Nagel**. Osim križeva, sačuvana je i statua svetog Ivana Nepomuka koja se nalazila u kući gdje je danas tržnica, a koju čuvamo u našoj crkvi. Osim nje, ponosno čuvamo u našoj porti još dva križa«, objašnjava Mijić.

Obnova

Novi granitni križ na Bregu posvećen je i blagoslovljen početkom siječnja 2006. godine. Njegovu izgradnju financirao je Fond za gradsko građevinsko zemljište iz Rume, a u sklopu uređenja raskrižja kod HKPD-a **Matija Gubec**. Stari križ, izrađen od pješčara, bio je oštećen i uklonjen zbog ometanja prometa. Povijesni zapisi svjedoče da je još 1883. godine, uz odobrenje đakovačkog biskupskog stola, prikupljen novac za podizanje kamenog križa na tadašnjem Hrvatskom brijegu. Pretpostavlja se da je taj križ zamijenio stariji, drveni obredni križ oko kojeg su se održavale procesije na Sv. Marka i tijekom Prosnih dana.

»U godini 1883. dobiveno je dopuštenje od biskupskog duhovnog stola, Đakovo, pod brojem 363 od 3. travnja 1883. uzeti 50 forinti za svrhu blagajne rimokatoličke župne crkve u Rumi za podizanje kamenitoga križa na hrvatskom Brijegu... Taj križ solidne radnje da bude, a dotična općina da se obveže u ovih troškova oko popravaka tog križa«, u potpisu, biskup **Josip Juraj**.

Francuski križ

Prepostavlja se da je to bio drveni obredni križ oko koga su katolici nove Rume organizirali svoje procesije na Markov dan i Prosne dane koji su pomični praznici. Križ koji je podignut 1883. godine, zamijenio je dotrajali drveni križ. Župnik u to vrijeme u Rumi bio je **Martin Vicze**.

Spomen na rat i epidemije

Kako u svom tekstu o križevima u Rumi navodi kustosica Zavičajnog muzeja Ruma **Snežana Janković**, stare mape Rume i rumskog atara iz XVIII. stoljeća ukazuju da su križevi postojali i tada, ali oni nisu sačuvani. Bilo ih je deset. Svi križevi, postojeći i oni kojih više nema, građeni su s određenom namjenom. Namjena je bila da štite mjesto na kome stoje (križevi čuvari), da se ispred njih obavljaju vjerski obredi (obredni križevi) i da čuvaju sjećanje na određene ličnosti (spomen križevi).

Križ koji je stajao na mjestu gdje su sahranjeni vojnici **Napoleonove** armije, tzv. Francuski križ nalazi se danas u južnom dijelu porte rimokatoličke crkve. On je podignut 1906. godine kao spomen križ vojnicima koji su tu pokopani. Izmješten je u drugoj polovini

Križ na Pavlovačkom putu

osmog ili tijekom devetog desetljeća XX. stoljeća zbog širenja naselja. Njegovu sudbinu doživjela su još tri križa, koja su zbog asfaltiranja ulica i proširenja grada prenijeta u porte rumskih crkava.

Napoleonovi vojnici, Francuzi, dovedeni su u Rumu kao zarobljenici poslije bitke kod Asperna 1809. godine u kojoj su Austrijanci pod nadvojvodom **Karlom** porazili Napoleona. Smješteni su u konjičku vojarnu, koja se nalazila na mjestu današnje Osnovne škole **Veljko Dugošević**. Međutim, samo dva mjeseca nakon dolaska među njima izbija epidemija od koje umire 30 zarobljenika. Oni nisu bili sahranjeni na rumskom groblju, nego na jednoj parceli u starom rumskom ataru koja je poslije toga nazvana Francusko groblje.

»Godine 1813. poslije bitke kod Lajpciga u Rumu su ponovo dovedeni zarobljenici Napoleonove armije, ovog puta Talijani. U bitci kod Lajpciga, u povijesti poznatoj kao *Bitka naroda*, Napoleonovu armiju su, osim Francuza, činili Talijani, Poljaci i Nijemci iz Rajnske konfederacije. Krajem godine među zarobljenicima dovedenim u Rumu pojavila se epidemija tifusa i trajala je sve do lipnja 1814. godine. Umrlo je 92 zarobljenika. Oni su u početku sahranjivani na Rimokatoličkom groblju, a kasnije, kada je epidemija uzela maha, na Francuskom groblju. Ovo groblje bilo je obilježeno drvenim križem do 1906. godine, kada je Njemica Eva Nagel podigla kameni križ. Na njemu je bio uklesan natpis na njemačkom jeziku: 'Ovdje leže hrabri

borci, mir pepelu njihovom'. Vremenom je tekst postao nečitak, a danas se jedva nazire da je uopće i postojao. Tako je i s grobljem. U vrijeme kad je nastalo bilo je van naselja, ali uočljivo je kako zbog svježih humki tako i zbog križa kojim je bilo obilježeno. Vremenom su se humke slijegale, a kad su u potpunosti obrasle travom i raslinjem, postale su nevidljive. Samo je križ ukazivao da je tu netko pokopan. Poslije više od jednog i pol stoljeća, kada se grad širio ka sjeveru i kada je produžena Orlovićeva ulica, križ je sklonjen. Danas rijetko tko zna da je usred borkovačkog naselja, iza kuće u Orlovićevoj ulici broj 109, stajao križ koji je označavao Francusko groblje. Francuski križ danas se nalazi u izuzetno lošem stanju. Na njemu su vidljivi tragovi zelene boje kojom je nekad bio obojen. Kip na križu, corpus, zahrđao je kao i metalna ograda. Iznad corpora urezana su slova: *INRI*. Tekst ispod križa, na gornjem dijelu postolja više nije čitljiv. Treba napomenuti da je križ prelomljen na dvije polovine. Polovina koja se sastoji od gornjeg dijela postolja i samog križa visoka je 260 cm, a druga polovina u vidu donjeg dijela postolja 83 cm«, navodi Janković.

S. D.

Obvezni ugovori u otkupu poljoprivrednih proizvoda

Dodatna zaštita ili dodatni trošak?

Odluka Vlade Srbije kojom se uvodi obvezno sklapanje pisanih ugovora između poljoprivrednih proizvođača i otkupljivača, odnosno prerađivača, za dio poljoprivrednih proizvoda otvorila je pitanje hoće li nova pravila doista donijeti veću sigurnost proizvođačima ili samo povećati administrativne obveze u ionako složenom sustavu otkupa

Dok Ministarstvo poljoprivrede mjeru predstavlja kao korak prema uređenijem i transparentnijem tržištu, iz sektora otkupa upozoravaju da se pravi problemi ne rješavaju dodatnim papirima, nego strožom kontrolom onih koji posluju mimo pravila. Odlukom je propisano da je za svaku isporuku poljoprivrednih proizvoda od strane poljoprivrednog proizvođača prerađivaču ili otkupljivaču potrebno sklopiti pisani ugovor u sljedećim sektorima: žitarice, za merkantilnu pšenicu i merkantilni kukuruz; voće i povrće, za sljedeće svježe poljoprivredne proizvode: rajčice, luk i češnjak, kupus, mrkvu, krastavce i kornišone, paprike, jabuke, trešnje, šljive, maline, kupine i borovnice; prerađeno voće i povrće, za smrznute maline, kupine, trešnje, borovnice i šljive; govedinu i teletinu, za stoku za klanje; mlijeko i mliječne proizvode, za sirovo kravlje, ovči-

je i kozje mlijeko; svinjsko meso, za žive svinje za klanje; pčelinje proizvode, za prirodni med i ostale pčelinje proizvode; ostale proizvode, za merkantilni krumpir. Odluka je donijeta u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda i stupa na snagu osmog dana od dana objave u *Službenom glasniku Republike Srbije*.

Otkupljivači upozoravaju na dodatnu administraciju

Ovu Odluku i njene posljedice za naš tjednik komentira generalni direktor kompanije *Meteor Commerce* iz Sombora mr. **Jeca Ilić**. Kaže kako još nije uspio vidjeti samu odluku kako ona doista izgleda, već samo komentare o tome zašto se uvodi obveza otkupljivača o sačinjavanju pisanog ugovora prilikom otkupa robe.

»S obzirom na to da nema nikakvih bližih odredaba kako treba izgledati ugovor, odnosi li se to na sve otkupljivače, postoji li neka vrsta selekcije? Ne postoji nikakvo pravilo i meni se čini kako je ovo samo dodatni administrativni korak koji dovodi do povećanih troškova u samoj poljoprivrednoj proizvodnji. Na kraju opet to mora platiti taj poljoprivredni proizvod koji će se otkupiti, a potom i prodati, što znači kako će u konačnici sam proizvođač plaćati izradu tog ugovora. Ono što želim reći, kada kažem kako nema selekcije, očito je kako su oni koji su donijeli takvu odluku htjeli reći poljoprivrednim proizvođačima – sada imate pravnu sigurnost, transparentnost. Jeste Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda predviđena obveza sačinjavanja pisanih ugovora, međutim pisani ugovori su i ono što mi već sada radimo. Mi ni jedan kilogram poljoprivrednog proizvoda od poljoprivrednog proizvođača nismo otkupili a da o tome nismo sačinili obračunski list ili takozvanu priznanicu koja se sačinjava u skladu sa Zakonom o porezu na dodanu vrijednost. Prema tome, u tom obračunskom listu postoje podaci tko je otkupljivač i tko je proizvođač. Postoje podaci o količinama i kvaliteti robe koja je predmet trgovine, postoji cijena po kojoj se taj proizvod otkupljuje i rok u kojem se proizvod mora isplatiti onome tko je bio vlasnik te robe prije sačinjavanja obračuna. Prema tome, ne vidim što će pisani ugovor više od toga regulirati; to je samo još jedan dokument u više primjeraka koji će biti obvezan. Niti će to povećati pravnu sigurnost za poljoprivrednog proizvođača, jer je obračunski list vjerodostojna isprava u potencijalnom sudskom postupku. Neće se postići niti veća transparentnost od postojeće, a niti će to utjecati na uređenje tržišnih odnosa. Jedino što će se povećati su administriranje i formalnosti u tom postupku, a naravno i troškovi«, naglašava Jeca Ilić.

Kako kaže, ima osjećaj da odluka koja je donijeta nije temeljena na praksi i na iskustvu ustaljene prakse u poslovanju otkupljivača. Razumije da postoje oni koji na neki način vrše otkup poljoprivrednih proizvoda bez toga da sačinjavaju obračunske liste, ali to je već domena privrednog kriminala, što treba netko drugi rješavati. Svi otkupljivači koji su obveznici PDV-a imaju obvezu sačinjavati obračunski list.

»Oni koji nisu obveznici nemaju ni pravo otkupljivati poljoprivredne proizvode. Zato zaista ne vidim što se to na ovaj način poljoprivrednim proizvođačima pomoglo, čak naprotiv, ako ovo zaživi« kaže Ilić.

Hoće li nova pravila otežati otkup?

Ilić u daljem razgovoru kaže kako smatra da manji poljoprivrednici neće teže nalaziti otkupljivače. Radi se o tome da će se prepisivati podaci iz obračunskog lista na ugovor, tiskati u dva primjerka nešto što nitko neće ni pogledati kasnije.

»Oni koji su ovo pravili misle kako poljoprivrednik na ljeto završi žetvu, dođe kod otkupljivača, preda svoju robu, uradi obračun i završi cijelu priču. To ne ide tako. Mi moramo, ako se bavimo otkupom, staviti opće uvje-

te otkupa na otkupno mjesto gdje se vidi što primamo, koju kvalitetu, tko utvrđuje kvalitetu i po kojoj cijeni otkupljujemo. Naglašava se je li to akontna ili konačna cijena, te pod kojim uvjetima primamo robu na skladištenje, odnosno lagerovanje, odnosno čuvanje. S druge strane, taj proizvođač će možda predati deset tona, a i tih deset tona rijetko tko će odmah obračunati. Skinut će recimo tri tone za obveze koje ima u lipnju, pa će čekati cijenu u rujnu i uzeti još tri tone, a ostatak će recimo obračunati na proljeće. Mi ćemo za tih deset tona za koje inače pravimo tri obračunska lista praviti dodatno još i tri ugovora. Ne vidim što će biti na ugovoru više od onoga što je do sada stajalo na obračunskom listu. Možda će još trebati dodatno izvješće o tome kada smo svaki obračun isplatili, što je nepotrebna informacija« naglašava Jeca Ilić.

Umjesto ugovora, potrebna stroža kontrola otkupa

Pitali smo našeg sugovornika postoji li negdje naznaka za potrebom ovjere ugovora kod javnog bilježnika, na što je odgovorio kako se nada da se zaista takvo što neće zahtijevati.

»Zamislite samo koliko će to sredstava oduzeti proizvođaču kada javni bilježnik naplati sve svoje namete prilikom ovjere ugovora za recimo prodaju sto tona soje. To bi bio dodatni udarac na poljoprivrednike. Stoga se zaista nadam kako se neće zahtijevati ovjera ugovora kod javnih bilježnika. Problem je što nigdje decidno ne piše što će sve biti obveze. Ako ćemo pričati o nekoj dodatnoj pravnoj sigurnosti, onda bi bilježnik to trebao ovjeravati kada je otkupljivač fizička osoba. Ministarstvo poljoprivrede skupa s Ministarstvom trgovine preko tržišne inspekcije trebaju se baviti time tko može biti otkupljivač, kako se ne bi dogodilo da netko tko negdje ima običnu nastrešnicu otkupi 5.000 tona proizvoda koje navodno drži na lageru, a nema nigdje lager. Tu se trebaju uvesti pravila ako hoćemo urediti tržišne odnose. Takvi otkupljivači svjesno uleću i plaćaju višu cijenu, time nama koji zaista imamo troškove skladištenja obaraju cijene usluga, a onda nakon nekoliko mjeseci netko od proizvođača ostane kratak. Tu se moraju uređivati odnosi i donositi pravila, da se dozvoli rad onima koji imaju kadrovske, financijske i materijalne kapacitete, u suprotnom da se ne dopusti otkup. Umjesto regulacije tog polja, mi uvodimo dodatni papir. Smatram kako bi odluka trebala reći, za otkupljivače koji su obveznici PDV-a za koje postoji obveza po zakonu o PDV-u izdavanja obračunskih listova, da se ova odluka na njih ne odnosi. To bi odmah smanjilo posao za 95%. Ako netko tko nije u sustavu PDV-a, a hoće se baviti otkupom poljoprivrednih proizvoda, neka taj onda pravi ugovore. Previše vremena će nam otići na dodatno administriranje kada dođe vrijeme intenzivne žetve, otkupa i obračuna«, zaključio je Jeca Ilić.

Ivan Ušumović

Poetska zbirka Tomislava Žigmanova na novosadskom Sajmu knjiga

Elegijske crtice o Čikeriji

Na ovogodišnjem Sajmu knjiga u Novom Sadu, u srijedu, 18. ožujka, održano je i predstavljanje knjige *Intime rasapa – elegijske crtice o Čikeriji* Tomislava Žigmanova. Uz autora, o ovoj knjizi pjesama govorili su urednik i kritičar **Mirko Sebić** i pjesnik **Darko Baštovanović**.

Žigmanov ističe kako se knjiga bavi temom prostora kao dijela vlastitosti.

»Riječ je o jednom zaseoku u okolici Subotice, Čikeriji, ishodištu brojnih života a danas u rasapima, nestajanju i s iskazanim nemarom. Pokušao sam vidjeti kako se odnosimo spram elemenata prostora, kao dijela vlastitog identitetskog okvira, što on znači, pronalazimo li u njemu vrijednosti«, kaže Žigmanov.

Po Sebićevim riječima, *Intime rasapa* su elegična, subtilna i refleksivna poezija s temom prolaznosti i gubitka, ali i potragom za izbjavljenjem iz toga.

»Na taj način jedno malo, intimno mjesto Čikerija postaje više od toponima, postaje zavičaj, kraj u kome bismo odmorili svoju egzistenciju«, navodi Sebić.

Ovo je Žigmanovljeva sedamnaesta knjiga i u njoj, po riječima Baštovanovića, »zrcali filozof što Žigmanov za pravo i jeste«.

»Radi se o konceptualno zaokruženoj knjizi pjesama gdje sve počinje i završava s Čikerijom. Smatram da vrijedi pročitati ovo djelo jer je uistinu nešto novo i nesvakidašnje u pjesništvu Hrvata u Vojvodini«, kazao je Baštovanović.

D. B. P.

Godišnja skupština HKPD-a *Stjepan Radić* u Novom Slankamenu

Pripreme za značajnu obljetnicu

U prostorijama Hrvatskog doma u Novom Slankamenu, 15. ožujka održana je redovna godišnja skupština. Predsjednik udruge **Darko Peka** pozdravio je sve prisutne i obavijestio ih o svemu što je učinjeno u protekloj godini. Također je predložen plan rada za 2026. godinu. Na sjednici je izabran novi upravni odbor na čelu s novim-starim predsjednikom Društva Darkom Pekom. Tom prilikom on je pozvao sve članove udruge da se aktivno uključe u rad Društva, posebno iz razloga što HKPD *Stjepan Radić* 2027. godine slavi 125. obljetnicu postojanja za koju je potrebno na vrijeme i pravilno se pripremiti. Predsjednik udruge također je upoznao nazočne o radovima na obnovi Hrvatskog doma u Novom Slankamenu i dodao da

će se nastaviti vrijedno raditi kako bi dom bio spreman za sve planirane događaje u nadolazećem razdoblju.

S. D.

Folklorna suradnja Beograd – Zagreb

BEOGRAD – SKUD *Ivan Goran Kovačić* iz Zagreba i KUD *Dimitrije Koturović* iz Beograda održali su zajednički koncert u Domu omladine Beograda. Riječ je o međukulturnoj suradnji u sklopu projekta *KotART*. KUD-ovi su prikazali bogat program tradicijskih plesova, pjesama i glazbe iz dvije države.

»Suradnje ovakve vrste danas su rijetkost, stoga smo zahvalni na pozivu te posebno sretni i ponosni što smo imali priliku sudjelovati u ovom projektu i predstaviti dio hrvatske folklorne baštine beogradskoj publici«, poručuju iz SKUD-a *Ivan Goran Kovačić*.

Sorgg gostovao u Privlaci

PRIVLAKA – Članovi HKU-a *Antun Sorgg* i zborovi župa sv. Jurja iz Vajske i župe sv. Ilije iz Bođana sudjelovali su skupa 15. ožujka na Korizmenom koncertu u Privlaci, u crkvi sv. Martina. Koncert, na kojem su nastu-

pili i drugi zborovi i pjevačke skupine, održan je u sklopu smotre *Ruvom kroz korizmu*, u organizaciji mjesnog KC-a *Klasje*.

Korizmeno pjevanje u Privlaci ostaje simbol povezanosti, ljubavi prema vjeri i kulturi, ali i podsjetnik na snagu koju zajednica može imati kada djeluje srcem, navode u udruzi *Sorgg* koja s KC-om *Klasje* od ranije ima potpisanu povelju o suradnji.

Republički natječaj za kulturu manjina

BEOGRAD – Ministarstvo kulture raspisalo je Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina u Srbiji u 2026. godini. Cilj natječaja je unaprijeđena participacija nacionalnih manjina u kulturnom životu Srbije i razvijen međukulturni dijalog. Rok za podnošenje prijava je do 30. ožujka. Najmanji iznos koji će se financirati ili sufinancirati po projektu iznosi 200.000 dinara. Opširnije na sajtu Ministarstva: www.kultura.gov.rs.

Hrvatski gitarski duo u Novom Sadu

NOVI SAD – Hrvatski gitarski duo kojega čine umjetnici na klasičnoj gitari **Melita Ivković** i **Edin Karamazov** nastupit će na predstojećem 20. *Vojvodina guitar festu* u Novom Sadu. Njihov će koncert biti održan 8. travnja u Kulturnoj stanici *Egység* (Antona Čehova 4), s početkom u 20 sati. Na repertoaru će biti djela **Haydna**, **Prokofjeva** i **Bacha**, koje je za dvije gitare obradio Edin Karamazov. Ulaz je besplatan.

Uskrsna izložba u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta priređuje otvorenje Uskrsne izložbe na kojoj će svoje radove izložiti članice njihova slamarskog odjela. Izložba će biti otvorena u idući petak, 27. ožujka, s početkom u 18 sati, u Galeriji Prve kolonije naive u tehničarstvu.

Inače, članice *Gupčevog* slamarskog odjela sudjelovat će i na tradicionalnoj Uskrsnoj izložbi, koja će biti otvorena 30. ožujka u vestibulu Gradske kuće u Subotici.

Obilježena 175. obljetnica rođenja subotičkog arhitekta Titusa Mačkovića

Vizionar, stvaralac, gradograditelj

*»U harmoničnom izgledu grada djela Titusa Mačkovića bila su ta koja su iskakala. Obilazio je velike gradove po Europi u vrijeme kada su se stvarali i njegova djela odudaraju od svih ostalih; svaki objekt mu je drugačiji, svaki je poseban. On je uspio napraviti iskorak iz te uniformnosti sredine, bio je vizionar, borio se za svoje ideje, borio se za grad, bio je stvaralac, bio je jedan kompletan graditelj, graditelj grada«, istaknula je subotička arhitektica i konzervatorica **Gordana Prčić Vujnović***

u objektu izgrađenom po njegovim projektima, a u istoj ovoj, Strossmayerovoj ulici, po njegovim planovima izgrađene su najamna kuća **Luke Aradskog** (tzv. Zlatna dinja) te najamna kuća **Sime Popovića**. Inače, u ovoj ulici, na broju 16, Titus je imao svoj studio u kući svog oca **Beneditka Mačkovića**. Tu su preko puta kuća **Ference Simegija (Giovanni)**, Osnovna škola **Ivan Goran Kovačić**, zgrada glavne Pošte...«, naveo je Kopilović.

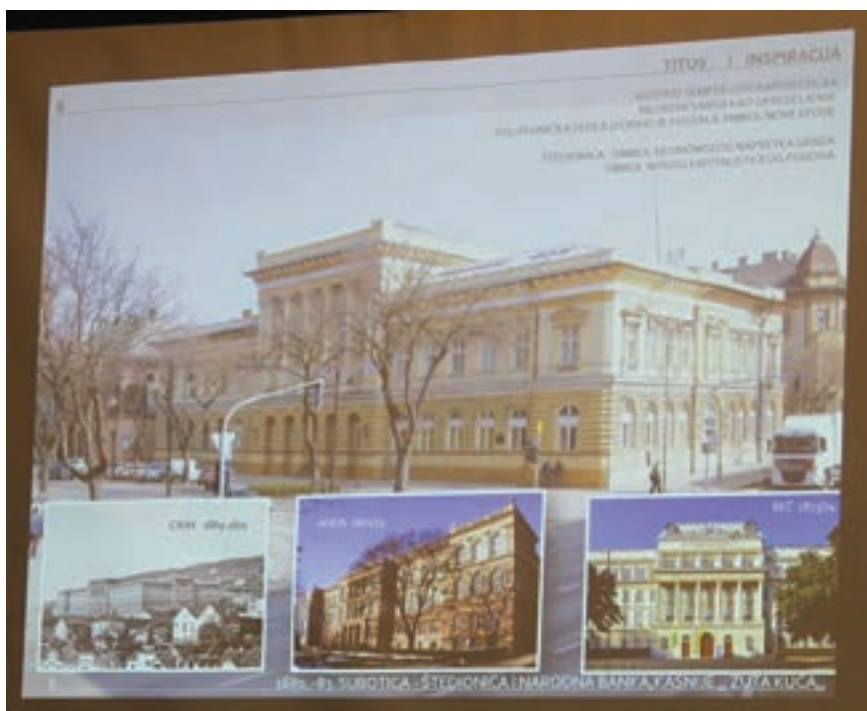
Kako je dodao, Titus je gradio kapele na grobljima, radio je na adaptaciji objekta današnje Subotičke biskupije (tadašnje župe – plebanije), bio je projektant paviljona gradske bolnice, kao i odgovorni nadzornik izgradnje Gradske kuće. Gradio je u tzv. neo stilovima – neorenesansi, neobaroku i neogotici, potom eklektici, a dolaskom novog vremena, nakon 1900. godine, prilagođava se i secesijskim tendencijama. Mačković se bavio i pisanjem: objavio je stručnu studiju o izgradnji vila, parkova i vino-

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata obilježio je u petak, 13. ožujka, 175. obljetnicu rođenja subotičkog arhitekta i gradskog inženjera **Titusa Mačkovića** (Subotica, 15. 3. 1851. – Subotica, 17. 9. 1919.). Program je, u okviru projekta »Godine novog preporoda«, priređen u svečanoj dvorani Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici, objekta nekadašnje banke i štedionice, izgrađenog po Mačkovićevim planovima.

Objekata – 40, projekata – više od 400

U zaštićenoj jezgri Subotice danas se nalazi 40 objekata Titusa Mačkovića, a više od 400 projekata s njegovim potpisom nalazi se sačuvano u Arhivu u Gradskoj kući. Titus je, kako je istaknuo stručni suradnik ZKVH-a **Branimir Kopilović**, zaslužan za veliki segment izgleda današnjeg centra Subotice, građenog u periodu razvoja, u dobu koje se može uokviriti s dva značajna događaja.

»Jedan je lokalni – pristizanje željeznice u naš grad 1869., a jedan globalni – početak, kako su ga tada nazivali, Velikog rata 1914. godine. Subotica je 1870. treći grad Ugarske po broju stanovnika, odmah iza Budimpešte i Segedina, a veća je od Novog Sada i Sombora. U ovom razdoblju, u vremenu dvaju gradonačelnika – **Lazara Mamužića** i **Károlya Bíróa**, u Subotici se podiže više značajnih javnih objekata, a za Mačkovićeve zasluge za izgled centra dovoljno je samo osvrnuti se oko nas. Nalazimo se

grada na Paliću, izdavao je časopis *Jelen és jövő* (Sadašnjost i budućnost), a pisao je i za nekoliko subotičkih listova.

Važnost Titusa i njegovih građevina

Iscrpno predavanje o opusu jednog od velikana subotičkog graditeljstva održala je arhitektica i konzervatorica **Gordana Prčić Vujnović**. Kako je istaknula, Titus Mačković spada u prvu generaciju arhitekata u Subotici i jedan je od najznačajnijih graditelja najvećeg pothvata gradogradnje koji se odvijao u posljednjih 20 godina XIX. stoljeća.

»Od 1880. do 1990. godine izgrađeno je sve ovo što mi znamo, čitava jezgra, centar Subotice. Znači, za tih 20 godina stvoren je identitet našeg grada. U to su vrijeme u Europi gradovi već uveliko bili izgrađeni, a 1869. godine stigla je željeznica, donijela je nove ideje, povezala je Suboticu sa svijetom. Dolazi do velikog industrijskog i kulturnog napretka, procvata trgovine, zanatstva, a istodobno i do velike urbanizacije i gradogradnje. Trebalo je graditi brzo i puno, a to je uspijevalo zato što je primjenjivan stil koji je učen na akademijama – historicizam. To je stil koji je imao jako čvrste kanone u oblikovanju tlocrta objekata, u oblikovanju pročelja, tu su primjenjivani tipski elementi koji su kasnije i kataloški prodavani kada su građeni objekti. U periodu od tih 20 godina izgrađeni su čitavi blokovi kuća, čitave ulice, parkovi, trgovi, većina objekata u gradskoj jezgri, stvoren je jedan harmoničan grad. Postojali su gradski pravilnici koji su bili vrlo strogi, tako da su kuće morale biti istih visina, arhitektura je bila ujednačena, možda pomalo monotona jer su to sve slični elementi koji su se primjenjivali. Popločane su ulice, uvedena je kanalizacija, razmišljalo se o svemu. I baš u tom

harmoničnom izgledu grada, djela Titusa Mačkovića bila su ta koja su iskakala. Obilazio je velike gradove po Europi u vrijeme kada su se stvarali, i njegova djela odudaraju od svih ostalih, svaki objekt mu je drugačiji, svaki je poseban. On je uspio napraviti iskorak iz te uniformnosti sredine, bio je prgav, znao se posvađati i s gradonačelnikom, s kolegama, bio je vizionar, borio se za svoje ideje, borio se za grad, bio je stvaralac, bio je jedan kompletan graditelj, graditelj grada«, navela je Prčić Vujnović.

Govoriti o Titusu i njegovim građevinama važno je, istaknula je, kako bi se uspostavio bliži odnos s njima i kako bi bile sačuvane.

»Jer jedan Zavod za zaštitu spomenika kulture koji ima 20 ljudi, te devet općina, ne mogu sačuvati grad. Mi svi moramo čuvati grad i boriti se za to da svi ti objekti ostanu, da ostanu čak i ako su prizemni, kojih također imamo u zaštićenoj gradskoj jezgri. Pouka i poruka Titusovog djela i tog perioda s kraja XIX. stoljeća jeste da treba graditi u kontinuitetu, treba poštovati ono što smo dobili u naslijeđe, treba graditi tako da se stvori harmonija grada, ne treba praviti urbanistički kaos.«

Titus Mačković rođen je 1851., u vrijeme kada su se u Subotici jedini katni objekti nalazili oko Gradske kuće, »a to su oni koji se danas nalaze od zgrade u kojoj je kafić *Hausbrandt*, zgrada slastičarne *Pelivan*, kao i objekt naspram njih koji ulazi u Korzo, danas su to najstariji objekti izgrađeni '40-ih godina XIX. stoljeća. Sve ostalo su bili uglavnom prizemni objekti.«

U Subotici je upisao gimnaziju, a 1869. godine završio realku u Budimpešti. Na studije je otišao u Zürich, gdje mu je predavao najveći arhitekt Europe, teoretičar **Gotfrid Semper**. Tu je Titus bio tri godine, a nakon toga odlazi u Aachen u Njemačku gdje se posvetio gradnji cesta i vodotokova, potom u Beč gdje proučava željeznice i

mostove, i, kako je navela Prčić Vujnović, vjerojatno je to razlog što je ostao bez diplome.

»Nije imao diplomu, ali sve njegove građevine dokazale su da je on čovjek koji je imao više od diplome. Povratkom u Suboticu 1878. godine odmah je postavljen na mjesto glavnog gradskog inženjera na kojem je prvo bio godinu dana, a potom i u periodu od 1884. do 1890. godine. Pored Senčanskog groblja otvorio je prvu ciglanu u Subotici što ga stavlja u red ključnih ličnosti u izgradnji grada«, navela je.

Specifične ideje, stilovi, elementi

Prve značajnije objekte Titus Mačković kreće graditi s 28 godina.

»Istraživao je, primijenio je armirani beton, metalne konstrukcije, staklo. Znači, sve što je mogao, sve što je saznao da se koristi u svijetu, Europi, donosio je u Suboticu. Jedan od prvih njegovih objekata je ovaj u kojem se danas nalazimo, nekadašnja Štedionica i Narodna banka, koja je simbol kapitalizma, ekonomskog napretka Subotice, objekt građen u stilu neorenesanse, a veličine gotovo kao Gradska kuća. Titus je volio simboliku i simbolično je prikazivao funkciju objekta, primjerice u vidu grčkih bogova i boginja. Također, često je koristio sljedeće elemente: arkade u gornjem pojasu, dugačke balkone, karakteristične stupove, drvene izloge, karijatide, skulpture na pročelju (u punom planu), poseban akcent stavljaio je na uglove – ugao gdje se susreću dvije ulice naglasio bi tornjem, erkerom, atlantom, a unutar objekta projektirao bi primjerice ovalno stepenište. To nitko drugi tada nije radio i bio je mnogo smjeliji od ostalih arhitekata. Po njegovoj ideji izgrađen je prvi eklektički (mješavina stilova) objekt u gradu, gdje se javljaju gotika, neogotika i neorenesansa, a tu se nalazi i simbol zlatne dinje koji je predstavljao gostionu *Zlatna dinja*«, navela je, među ostalim, Prčić Vujnović, ističući kako je njegovo najbolje, najimpozantnije djelo palača trgovca **Stanka Manojlovića** na Korzu.

»To je objekt koji dominira ljepotom, ali i visinom jer u prizemnom pojasu ima dvije etaže, ima mansardni krov, potom prekrasnu dekoraciju koja predstavlja umjetničko djelo. Ono što je najbolje na ovom objektu jest sinteza umjetnosti, sinteza arhitekture, skulpture i slikarstva. To je uveo Titus Mačković, uveo je punu skulpturu na pročelje.«

Tu su i njegovi tzv. slobodnostojeći objekti poput današnje *Toplane*, kao i *Bash kuće* za koju ova subotička arhitektica pretpostavlja da ju je on projektirao, a radio je i na dogradnji, odnosno izgradnji sakralnih objekata.

»Katedrala sv. Terezije Avilske imala je pukotine gotovo od samog početka i on je taj konstruktivni problem pokušao riješiti tako što je na kraju broda katedrale, s jedne i s druge strane podigao sakristije koje su trebale napraviti neku ravnotežu s prednjim dijelom koji je bio pretežak pa to ipak nije zaustavilo dalje pucanje. Tu je i prelijep mali sa-

kralni objekt – kapela sv. Roka, s kupolom, s lanternom«, navela je i još dodala: »Tu je i *Trošarina* na Somborskom putu gdje Titus uvodi arkade kao spoj između otvorenog i zatvorenog prostora, pa palača gradonačelnika Lazara Mamužića koju se osmjelio izgraditi na močvarnom terenu (Rogina bara), gdje se prvi put uvodi tzv. predbašča, a kasnije ostali objekti slijede taj primjer. I tu su skulpture na uglovima i iznad ulaza koje služe za tjeranje zla. Izgradio je četiri škole 1892. godine, projektirao je kuću i grado-

načelnika Károlya Bíróa, gdje je kao prvi primijenio neku vrstu plemenite žbuke, tj. trajnog pročelja gdje je farba već bila u žbuci. Godine 1896. napravio je još jedan iskorak, još jedno nevjerojatno djelo – bazen sa slatkom vodom u jezeru Palić koji je postojao određeni broj godina«.

Istodobno s **Ferencom Reichlom** Titus je u Suboticu donio secesiju i 1899. na ćošku današnje Ulice Age Mamužića izgradio prvi objekt u tom stilu – najamnu palaču arhitekta **Lajosa Fazekasa (Volan)**. Projektirao je i u stilu moderne, bečke secesije.

Na početku večeri nazočne su pozdravili v. d. ravnatelja ZKHV-a **Josip Bako** i **Svetislav Milanković** u ime Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku. Bako je među ostalim istaknuo kako se ovim programom želi dati mali doprinos očuvanju naše zajedničke kulturne baštine, kao i upozoriti na važnost memoriranja značajnih osoba koje su pridonijele da ta kulturna baština bude tako bogata i raznovrsna. Milanković je izrazio nadu da će ovakvi ili slični događaji utjecati na to da više ne prolazimo pokraj zgrada čijeg samo nekadašnjeg i/ili sadašnjeg vlasnika znamo, nego ćemo znati i tko ju je projektirao.

U glazbenom dijelu programa nastupio je jazz duo u sastavu **Bojan Temunović** i **Ferenc Burai**.

I. Petrekanić Sič

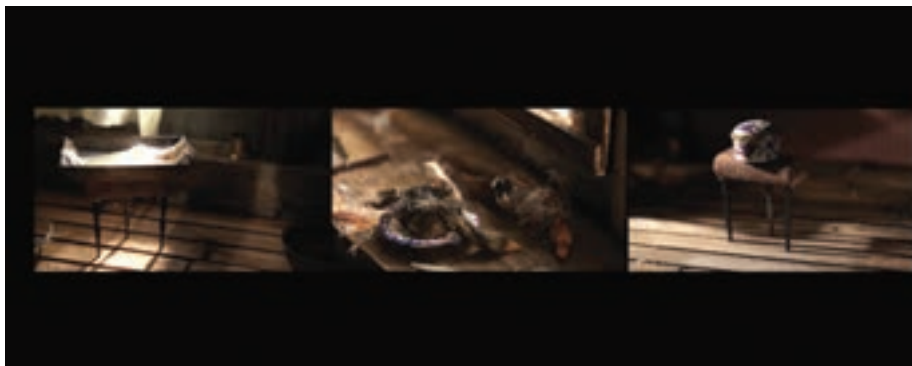
Izložba Lee Vidaković u Beču

Filmske minijature u galerijskom prostoru

U sklopu festivala animacijske umjetnosti *Tricky Women Tricky Realities* u Beču, u galeriji *Bildraum 07* otvorena je izložba srpsko-hrvatske redateljice animacije, umjetnice i istraživačice **Lee Vidaković** (podrijetlom iz Subotice). Vidaković djeluje na »tromeđi« instalacije, proširenih medijskih praksi i tradicionalne lutkarske animacije.

U središtu izložbe je nagrađivani film Lee Vidaković *Sisters (Sestre)* čija se struktura, kako se navodi u pratećem tekstu, nastavlja i u izložbenom prostoru: predstavljanjem lutaka i rekvizita iz tog ostvarenja. *Sisters* prikazuje tri sestre, zarobljene u melankoliji i suočene s gubitkom te s prazninom koju ostavlja odsutnost jedne nestale osobe. Vidaković je razvila animirani triptih u kojem gledatelji sami određuju tijek filma odlučujući koji će slikovni prostor slijediti. Na taj način samo gledanje postaje aktivna radnja, dodaje se.

»Vidaković prenosi svoj svijet minijatura u stvarni prostor i proširuje filmski narativ dimenzijom kroz koju se

može kretati. Dodatno postaje vidljiv i četvrti prostor, koji u filmu nije prikazan i ondje ostaje skriven. U izložbi on djeluje kao ključ za razumijevanje *Sisters*: tiho središte koje prostorno strukturira pripovijest i otkriva psihološke dubine filma«, pojašnjava se.

Festival *Tricky Women Tricky Realities* u Beču ove godine slavi svoju 25. obljetnicu. Izložba *Sisters* može se pogledati do 8. travnja.

D. B. P.

Subotički srednjoškolci i dalje uspješni u *Mreži čitanja*

Pet gimnazijalaca iz Subotice u finalu

Objavljeni su rezultati regionalne razine kviza znanja i kreativnosti *Mreža čitanja*, koja je održana 6. ožujka. Među 355 učenika iz cijele Hrvatske bilo je i 16 subotičkih srednjoškolaca iz Gimnazije *Svetozar Marković* i Srednje medicinske škole, koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku, a koji su na prvoj razini ostvarili potreban bodovni prag.

Za natjecanje su pročitali i drugu knjigu s popisa, *Igre nasljedstva Jennifer Lynn Barnes*, te su uz knjigu *Sjena vjetra Carlosa Ruiza Zafóna* odgovarali na pitanja u online kvizu.

Uvjet za posljednju razinu natjecanja bio je ostvariti 75% točnih odgovora, što je uspjelo ostvariti pet učenika iz subotičke Gimnazije: **Nikolini Mačković**, **Karlu Kujundžiću**, **Valentinu Čoviću**, **Martini Tikvicki** i **Sari Dulić**. Oni su finalisti i sudionici završne, treće, nacionalne razine kviza *Mreža čitanja*, koja je zakazana za 8. svibnja.

Do tada će pročitati i posljednji zadani naslov, djelo *Zmajevi koji ne lete Ivane Šojat*, kako bi s vršnjacima iz cijele Hrvatske odmjerili svoje čitateljsko znanje na online kvizu.

Ovogodišnji kviz provodi se pod naslovom *U mreži potrage za identitetom*. Organizator je Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici program realizira Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

B. I.

Živi križni put na Subotičkoj kalvariji

U nedjelju, 15. ožujka, na Subotičkoj kalvariji prikazan je živi križni put koji su upriličili župljani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije s Bikova uz pomoć djece ostalih župa, te tako okupljenima darovali slikoviti prikaz pobožnosti koji se još dugo proživljava. Prigodnu propo-

vijed održao je vlč. **Dominik Ralbovski** koji je župnik na Bikovu, ali i jedan od glumaca u ovome prikazu. On je istaknuo kako svi imamo svoje životne križeve i da su nam dani oni koje možemo nositi. Kako je naglasio – ni gram teži, ni milimetar dulji. No, na nama je kako ćemo ga nositi. Hoćemo li ga odguravati ili prigrliti.

Uz pomoć sestre **Kristine** ovaj vid pobožnosti probudili su i među mještanima Bikova, a uz to na gostujućoj župi priključe se i domaćini. Sami predvode i pjevanje i čitanje, te tijekom cijele korizme idu po unaprijed dogovorenim župama i ovu pobožnost Isusove muke približavaju ljudima, i to već gotovo 20 godina.

Ž. V.

Križni put mladih

U subotu, 14. ožujka, više od 150 mladih krenulo je za Gospodinom na Njegovom križnom putu pod vodstvom povjerenika za mlade Subotičke biskupije vlč. **Dušanom Baláževićem**.

Ova pobožnost započela je jutarnjom svetom misom u crkvi sv. Jurja u Subotici, koju je predvodio biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, a potom su se sudionici uputili na put dug više od 26 km od crkve sv. Jurja do Senčanskog groblja, Bunarića, Bikova i na kraju je pobožnost završila kod crkve Marija Majka Crkve u Šandoru.

Postaje križnoga puta imali su ispred crkava, na groblju, Bunariću i kod križeva krajputaša, a smjenjivali su se nositelji križa, kao i čitači i predmolitelji.

Ž. V.

Korizmena tribina u Beogradu

Korizmena tribina na temu »Tri dana koja mijenjaju svijet: liturgija Kristove pashe« bit će održana danas, 20. ožujka, u pastoralnom centru *Papa Ivan dobri* u Beogradu, s početkom u 18.30 sati. Na spomenutu temu govorit će dr. sc. vlč. **Nándor Kara**.

Križni put mladih na Tekijama

Križni put mladih Srijemske biskupije bit će održan sutra, 21. ožujka, na Tekijama. Početak je zakazan za 14 sati, a nakon pobožnosti Križnoga puta po dvorištu svetišta slijedi sv. misa, druženje, okrepa i kateheza za mlade, koju predvodi preč. **Vinko Cvijin** iz Subotice.

Križni put na Subotičkoj kalvariji

22. ožujka – 15 sati, križni put predvode mladi

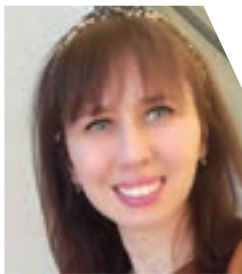
27. ožujka – 20 sati, petak uoči Cvjetnice

29. ožujka – 15 sati, Cvjetnica, križni put predvode obitelji

3. travnja – 10 sati, Veliki petak. Kalvarija je otvorena cijeli dan

Jerihonsko bdjenje u Subotici

Jerihonsko bdjenje u Subotici u kapelici Crne Gospe kod franjevacu bit će organizirano od 13. do 20. travnja. Nakana bdjenja je za obnovu ljudskog i kršćanskog života u Gradu. Svi oni koji se žele uključiti i zauzeti sat klanjanja pred Presvetim mogu to učiniti putem QR koda koji je dostupan na društvenim mrežama Molitvene zajednice *Proroci*.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjek često zastaje nad događajima i situacijama i pita se o njihovom smislu. Osobito ga teške životne situacije potiču na traženje odgovora. Tako se vjernik često pita i o smislu molitve, o smislu posta i korizmene žrtve. Niti jedno pitanje smisla ne može dobiti pravi odgovor ako ga se traži bez Boga. Bog je onaj koji daje smisao svemu, pa čak i onome što nam se iz ljudske perspektive čini besmisleno i suviše teško. Ljudski je tražiti odgovore, a vjernički je tražiti te odgovore u svjetlu vjere, zajedno s Bogom.

Lazar

Peta korizmena nedjelja donosi nam Evanđelje o jednom uistinu posebnom Isusovom čudu. Isus oživljava Lazara (usp. Iv 11,1-45). I kao što je kod svakog drugog čuda tražio očitovanje vjere, tako je bilo i ovoga puta. Isto tako, ovo čudo potvrđuje njegov mesijanski identitet. Ali što je nama najvažnije, ono nam otkriva kada se čudo događa i kako se čovjek treba postaviti u svome očekivanju.

Iz Evanđelja zaključujemo da je je Isus jako dobro poznao Lazara i njegove sestre Martu i Mariju, te da ga za njih nije vezivalo samo poznanstvo nego prijateljstvo. Iz toga možemo pretpostaviti da će, ako je Isus činio mnoga čudesa u narodu i ozdravljao mnoge nepoznate ljude, tako pohitati ozdraviti i svoga prijatelja Lazara koji je teško bolestan. To pretpostavljaju i njegove sestre, pa zato šalju po Isusa. No, potpuno suprotno očekivanjima, Isus ne polazi odmah kada prima vijest o Lazarovoj bolesti, nego se namjerno zadržava. On pokušava učenicima dati neku naznaku zašto tako čini, ali oni ne razumiju jer razmišljaju potpuno ljudski.

Lazar umire, Isus stiže prekasno. Tako zaključuju svi, sestre mu to spočitavaju, iako vjeruju da je on Mesija. Ali ni sada, ni nikad, Isus ne kasni, nego bira pravo vrijeme za očitovanje

Božje djelovanje

Božje ljubavi i svemoći. Tako nas je sve poučio nečem vrlo važnom kada je riječ o molitvi. On čuje naše molitve, zna naše probleme, zna što možemo sami, a u čemu nam samo on može pomoći. I nije da ne želi, nego čeka pravi trenutak. Nekada jer se po našem životu želi očitovati više i bolje, nekada jer nam priprema nešto mnogo bolje od onog što mi želimo, a nekada iz razloga samo njemu znanih, koje ćemo moći razumjeti tek u vječnosti. Ipak, da bismo i u svome životu gledali Božje čudo, važno je imati vjeru, snažnu kao Marta i Marija. One su vjerovale da Gospodin može ozdraviti njihovog brata, pa su vidjele još veće čudo, on ga je vratio u život. Tako je i u našem životu: mi molimo jedno, ali Bog će nam dati još nešto veće i bolje, iako nam se u određenom trenutku čini da neće odgovoriti na naše molitve.

Vjera

Ono još važnije što Isus poručuje jest: »Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će« (Iv 11,25). Na ovome svijetu ništa nije konačno, život se ne završava smrću, nego se nastavlja i u vječnosti, koju mi sad ne možemo pojmiti. Iako je izvan domašaja naše spoznaje, ona nam nije nedostižna jer je Isus taj koji nam je omogućio u njoj se radovati, nakon što napustimo ovaj život, težak, ispunjen patnjama i bolima. No, jedan je uvjet – vjerovati. A vjera je na kušnji svaki put kada nam se čini da nema odgovora na naše molitve. Na kušnji je i svake korizme, kada se trudimo popraviti se, biti bolji vjernici, a razne teškoće pritišću naša leđa, te nas brojne sumnje i pitanja kolebaju u tome da ustrajemo u svojoj žrtvi i svome trudu.

Naš trud i sva naša nastojanja Bog vidi i obilato nagrađuje, iako ponekad to ne primijetimo odmah, a prava nagrada za našu vjeru čeka nas u vječnosti.

Kapela sv. Roka u Bajmaku

Najstarija grobljanska kapela u Gradu Subotici

Kapela je nekoliko puta obnavljana, a posljednji put prije tridesetak godina, kada su vanjski i unutarnji dio obnovljeni o trošku privatnog pogrebnog poduzeća koje je kratko vrijeme bilo titular groblja. Koncem tisućljeća ukazala se prilika za obilježavanje žrtava odmazdi dvadesetog stoljeća (uključujući i žrtve iz 1944.)

Središnje (nekada »Gornje«) groblje, veće i novije od dva bajmačka katolička groblja, u smislu jurisdikcije i vlasništva danas je podijeljeno između župe sv. Petra i Pavla i dijela kojim upravlja Javno komunalno poduzeće *Pogrebno* iz Subotice. U središtu crkvenog dijela bajmački stanovnici podigli su 12 metara dugačku i pet metara široku kapelu sv. Roka, najstariju od svih grobljanskih kapela na današnjem području Subotice. Ona je jedan od svjedoka snažnog duhovnog i gospodarskog razvoja Bajmaka u doba izgradnje, za što su podjednako zaslužni svi njegovi žitelji katoličke vjere, a u to vrijeme po brojčanom slijedu to su bili Hrvati, Mađari i Nijemci. Svjedoči, dakako, i jačinu kulta poznatog zaštitnika od zaraznih bolesti kome je posvećena.

»Vjernici Bajmaka, potaknuti žarom...«

Za vrijeme seoskog suca **Tadeja Kečenovića**, 1841. godine, **Jakab Kovács**, župnik Bajmaka između 1817. i 1843., prenio je 19. lipnja 1841. želje vjernika da se podigne kapela Gradskom vijeću Subotice, koje je imalo ulogu pokrovitelja. Izvadak iz župne molbe glasi: »Vjernici Bajmaka, potaknuti svojim žarom, dobrovoljno su prikupili novac za izgradnju male kapele na groblju, koje sam namjere smatrao potrebnim konačno priopćiti Preuzvišenom Gospodstvu, kako bi nakon odobrenja bili dovoljno ljubazni da za to daju dopuštenje«. Na sjednici, održanoj 28. lipnja 1841., Gradsko vijeće na čelu sa tadašnjim gradonačelnikom **Josipom Sarićem**, raspravljalo je o mogućnosti izgradnje kapele spomenute u peticiji i odlučilo poslati najviše izaslanstvo na teren kako bi sve okolnosti glede toga ispitalo.

Mještani Bajmaka nisu čekali dopuštenje vlasti, već je župnik organizirao prikupljanje građevinskog materijala i druge robe, tako da je do listopada iduće godine, kada su se delegati Gradskog vijeća pojavili u selu, većina materijala potrebnog za gradnju već bila dostupna. Gradonačelnik i **Miklós Gyelmis**, predsjednik Gradskog parlamenta napisali su 14. listopada 1842. svoje izvje-

šće u tom duhu. »Poštovano Vijeće! Ponizno javljamo da je... za izgradnju kapele koja se namjerava izgraditi na novom groblju postavljenom u sjeverozapadnom dijelu (Bajmaka) – bez ikakve sile – i time svojom slobodnom voljom – sada zajedno prikupljeno (nabrojen materijal), čija je cijena bila namijenjena za ovu istu kapelu, pa se nadaju da će se nakon pripreme ovih, koji čine veći dio cjeline, zajedno prikupiti i preostali dio – za koju izgradnju to više nade ima, prema čemu časni župnik izjavljuje da je spreman pomoći.«

Kapela je vjerojatno izgrađena sljedeće godine, 1843. Prema **Georgu Nuberu**, autoru bajmačke monografije, kapela je dovršena tek 1855., nakon epidemije koleru, koja je odnijela mnogo žrtava u selu. Smrt župnika

Kovácsa nije spriječila dovršetak gradnje i posvećenje kapele, što je učinjeno za vrijeme službe novog župnika **Mátyása Missuraya**, a on ju je posvetio u čast svetog Roka. Nema podataka je li i kako je na razini župe dogovoreno njezino održavanje. Vjerojatno su se župljani samo pismeno obvezali da će zgradu održavati u redu i povremeno je obnavljati. Kao znak zahvalnosti, nakon župnikove smrti 31. svibnja 1862. godine, stanovnici Bajmaka podigli su mu crvenu mramornu ploču na istočnom zidu kapele (danas tamo nije).

Neobične značajke kapele

Nedugo nakon izgradnje obitelj **Györgya Mayera** kupila je zvono i poklonila ga zajednici. Postavljeno je u ovoj kapeli. Svake godine na spomendan Svetog Roka, 16. kolovoza, ovdje se služila misa, a oko kapele su se održavali sprovodi. Misa na Rokovo ostala je tradicija i dalje.

Karakteristično obilježje zgrade kapele, izgrađene u baroknom i klasicističkom stilu, su četiri dorska stupa na glavnom pročelju, kao i toranj s »lukovičastom« kupolom. Kapela je okrenuta prema ulazu u groblje iz Ulice Franje Supila. Jedno je vrijeme služila kao pogrebna dvorana, dok za to nije izgrađen namjenski objekt. Unutrašnjost je također preoblikovana u tom duhu. Zidovi su jednostavno oslikani, a jedan od skromnih ukrasnih elemenata bila je mala, drvenim ramom uokvirena, tiskana slika Kalvarije na sjevernom zidu lađe kapele, umjesto oltarne slike – raspelog Isusa i dva razbojnika. Na istočnom zidu bila su postavljena i dva manja kipa: svete Terezije i svetog Roka, na metalnim postoljima. Dana 26. srpnja 1900., prilikom inventara župe, popisani su enterijer kapele. Popis uključuje sljedeće predmete: zgrada (dobro stanje), oltar (prosječno stanje), oltarna slika (loše stanje), orgulje (loše stanje), manje zidne slike (8 – prosječno stanje), konj sv. Mihovila (4 – prosječno stanje) i zvono (jedno u

dobrom stanju i jedno napuklo). Mayerovo zvono puklo je ubrzo nakon posvete, te je moralo biti ponovno izliveno u radionici za lijevanje zvona **Jánosa Hellera** početkom 1878. godine. Tijekom rata, 1917. i ovo je zvono odneseno u vojne svrhe, a zatim je u prazni zvonik 1990-ih postavljeno novo, posvećeno svetom Roku. Zvono je bilo donacija vjernika Bajmaka.

Kapela je nekoliko puta obnavljana, a posljednji put prije tridesetak godina, kada su vanjski i unutarnji dio obnovljeni o trošku privatnog pogrebnog poduzeća koje je kratko vrijeme bilo titular groblja. Koncem tisućljeća ukazala se prilika za obilježavanje žrtava odmazda dvadesetog stoljeća (uključujući i žrtve iz 1944.). Kapela na groblju na kojem se po sadašnjem stanju najviše sahranjuju Hrvati, Mađari te u znatno manjem broju Srbi, dok su sačuvani grobovi Nijemaca ostali malobrojni, pokazala se prikladnom za to. Godine 2002. godine na nadgrobnoj ploči od bijelog mramora starinskog stila uklesan je trojezični tekst: »U spomen na žrtve (na mađarskom i njemačkom dodano: 'i mučenike') XX. stoljeća«.

Ispred ulaza u kapelu nalazi se raspelo s postamentom čiji je natpis potpuno uništen. Kretanje vozila kroz groblje, s infrastrukturom koja za to nije predviđena, učinilo je da neposredna okolica kapele bude u značajnoj mjeri narušena. Asfaltni put kojim se iz Ulice Franje Supila ulazi u groblje otvara prizor velike i svete površine kršćanskoga groblja koje, mora se kazati, zaslužuje primjereniju pozornost, kao i sama drevna kapela.

Izvor: Dezső Csúszó: *A bajmoki és a felsőtavankúti kápolna* (Bácsország br. 67)

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 59, 20. ožujka 2004.

Stranačko provjetranje

Konstitutivna sjednica novog saziva Predsjedništva DSHV-a, izabranog na VII. redovitoj i izbornoj Skupštini, održana je 12. ožujka u sjedištu DSHV-a u Subotici. Na početku sjednice minutom šutnje odana je počast pokojnom premijeru *Zoranu Đinđiću*, koji je na taj dan godinu dana ranije bio žrtvom atentata. **NEPREDVIĐENA TOČKA:** Prva sjednica imala je osim predviđenih točki, a to su – konstituiranje Predsjedništva u novom sastavu, izbor dopredsjednika i rizničara, plan i program rada u ožujku i travnju, i jednu dodatnu točku – a to je pitanje napisa koji su se pojavili u medijima gdje se dovodi u pitanje legalnost rada VII. redovite i izborne skupštine DSHV-a. *Josip Pekaović* izvijestio je sve prisutne da su se prvo pojavili napisi u medijima puni raznih optužbi, a tek zatim je upućena žalba Nadzornom odboru DSHV-a, gdje dvanaest potpisnika (a mnogi su potpisi nečitki) iznosi želju da se ispita legitimnost delegata, je li bilo prekršaja Statuta, i je li procedura glasovanja bila ispravna. Pekaović je kazao kako je opća ocjena da je Skupština ujedinjenja protekla u demokratskom ozračju uz poštivanje procedure i da na samoj Skupštini nije bilo nikakvih primjedbi na rad komisije.

(Jasminka Dulić)

Obostrano koristan posjet

HKUD »Vladimir Nazor« u Somboru organizirao je 11. i 12. ožujka »Večer Hrvatske matice iseljenika«. Dvodnevne aktivnosti vezane za ovu tematiku bile su sadržajne i raznovrsne, te su okupile znatan broj članstva ali i drugih zainteresiranih. Gosti Društva bili su ravnatelj HMI *Nikola Jelinčić* i stručna suradnica u Odjelu za hrvatske autohtone manjine *Marija Hećimović*. Prve večeri održan je radni sastanak na kojem su domaćini informirali goste o djelovanju Društva. Osnovne informacije podnio je predsjednik *Šima Raič*, ističući kako je Društvo osnovano 1936. godine, da okuplja oko 400 članova, te da u njemu djeluje više sekcija, u koje su uključeni većinom mladi. Ukazao je i na materijalno-financijsku problematiku i suradnju s drugim hrvatskim institucijama ovoga područja. Dopredsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i urednik lista »Miroљjub« *Josip Pekaović* osvrnuo se na posljednji popis pučanstva i nacionalnu strukturu grada i općine, na objedinjavanje dvije hrvatske političke stranke, suradnju hrvatskih institucija, predsto-

jeće izbore i značaj lista »Miroљjub«. Tajnik Društva *Zoran Čota* ukazao je na zakonske odredbe koje se odnose na nacionalne manjine, te je govorio o zastupljenosti Hrvata u skupštinskim tijelima, suradnji s općinskim organima i matičnom državom.

(Matija Đanić)

Za bolje uvjete proizvodnje

U Subotici je stotinu i šezdeset poljoprivrednika i vlasnika poljoprivrednih površina osnovalo Udrugu poljoprivrednika Subotice. Udruga će se zalagati za poboljšanje uvjeta poljoprivredne proizvodnje i opći boljitak proizvođača, i aktivno sudjelovanje poljoprivrednih proizvođača u kreiranju agrarne politike na svim razinama. Na Osnivačkoj skupštini, koja je održana 12. ožujka, prisustvovalo je oko 160 ljudi. Među gostima su bili – *Mirko Ostrogonac*, potpredsjednik Izvršnog odbora SO Subotica i predstavnici subotičkih zadruga. Do sada se u Udrugu učlanilo 199 poljoprivrednih proizvođača i vlasnika poljoprivrednih površina. Tim povodom razgovarali smo s predsjednikom inicijativnog odbora za formiranje ove Udruge *Pavlom Kujundžićem*, dipl. agronomom iz Subotice.

Koji je bio motiv osnivanja ove Udruge?

U Subotici postoji jedna udruga koja je ljetos iznijela teret prosvjeda zemljoradnika povodom suše u kolovozu, kad se i uspjelo nešto ostvariti. Dobiveno je nešto sjemenske pšenice, gnojiva i regresirane nafte, no, to je sve bilo malo, jer je sva ta pomoć iznosila tek oko 3,5 posto od ukupne štete. Sve drugo je palo na leđa poljoprivrednih proizvođača. To je bio jedan od razloga da se osnuje Udruga poljoprivrednika u Subotici. Ovaj oblik udruživanja poljoprivrednika prisutan je i na Zapadu i razlikuje se od zadruga kojima je prvenstveni cilj ostvarenje profita, po tome što je prvenstveni cilj zalaganje za poboljšanje uvjeta poljoprivredne proizvodnje i opći boljitak proizvođača.

(J. D.)

Učiteljski fakultet u Somboru najavio nastavu i na hrvatskom jeziku

Zapreka formiranju Sveučilišta u Subotici

Učiteljski fakultet u Somboru namjerava od sljedeće školske godine organizirati nastavu i na hrvatskom jeziku, objavljeno je protekle tjedne u medijima. Navedeni je prijedlog pokrajniskim vlastima Vojvodine uputio Nastavno-znanstveno vijeće Učiteljskog fakulteta u Somboru na inicijativu lokalne samouprave.

Ukoliko inicijativa bude usvojena nastava na hrvatskom jeziku počela bi u listopadu, a Učiteljski fakultet bio bi prva visokoškolska ustanova u Srbiji na kojoj se nastava odvija na hrvatskom jeziku.

Prema uvođenom prijedlogu, odjel na hrvatskom nastavnom jeziku imao bi ukupno trideset studenata. Troškovi studija za dvadeset polaznika financirali bi se iz srbijanskog proračuna, a ostalih deset plaćali bi sami svoje troškove.

Somborski Učiteljski fakultet ovu je inicijativu pokrenuo samo nekoliko tjedana nakon objavljivanja informacije o formiranju Sveučilišta u Subotici, na kojemu će hrvatski biti jedan od nastavnih jezika.

Spremnost Fakulteta u Somboru da organizira nastavu na hrvatskom jeziku tumači se kao jedan od načina da se oteži utemeljenje Sveučilišta u Subotici, koja je centar hrvatske i mađarske manjine u Vojvodini.

Učiteljski fakultet u Somboru ima više od 1.000 studenata, od kojih oko 150 nastavu prati na mađarskom i slovačkom jeziku.

(Hina)

Zdenac radosti

Na fotografiji je nekadašnji Dom kulture ili kasnije nazvan Omladinski dom u Sonti snimljen 5. 1. 2026. Nekada prelijepa palača, za koju se podaci o izgradnji ne mogu za sada nigdje pronaći. Ne postoji u arhivima u Sonti, ni u Apatinu, pa čak ni u *Istorijskom muzeju* u Somboru. Možda su dokumenti negdje prikriveni i možda će se u budućnosti pronaći i digitalizirati.

Po usmenim predanjima zgrada je izgrađena oko 1920. godine, što potvrđuje i umjetna inteligencija (AI). Razlikuje se od svih palača u Sonti. Masivne je konstrukcije s jedinstvenim konzolama, na ovom području karakterističnim za kasnu secesiju ili rani *art deco* (AI). Prema usmenim predanjima, moguće je da je vlasnik zgrade bio **Turski** («...ta, taj je imo polak Sonte...», govorilo se među Sončanima).

Palača je u velikoj dvorani mogla primiti preko 500 osoba. Korištena je za razna kulturna događanja, svadbe, balove, grožđe bal, akademije prilikom državnih praznika, školske priredbe, igranke četvrtkom, subotom i nedjeljom kao i na katoličke blagdane. U naš Dom kulture rado su dolazili poznati pisci, muzičari i pjevači, pa čak i cirkuski artisti. Njihovi komentari uvijek su bili pohvalni za publiku koja je pokazivala visok nivo kulturnog ponašanja.

Dom je uvijek bio pun svijeta, a najviše mladeži. U okviru Doma postojala je čitaonica, prostorija za dogovore i savjetovanja i kuhinja sa svim sadržajima kao i smočnica. Nije se moralo nigdje dalje tražiti posuđe za svadbe, balove i razne proslave za koje se pripremala hrana. Bunar je bio izvan zgrade, a zahod (poljski WC) također, dok nije uveden vodovod u selo.

Zgrada se nalazi u središtu sela na križanju ulica Vojvođanske i Glavne ulice, sada Vuka Karadžića (ime mijenjano više puta) u dijagonali s katoličkom crkvom, a u paraleli sa školom na sjeveru i bivšom općinom na istočnoj strani.

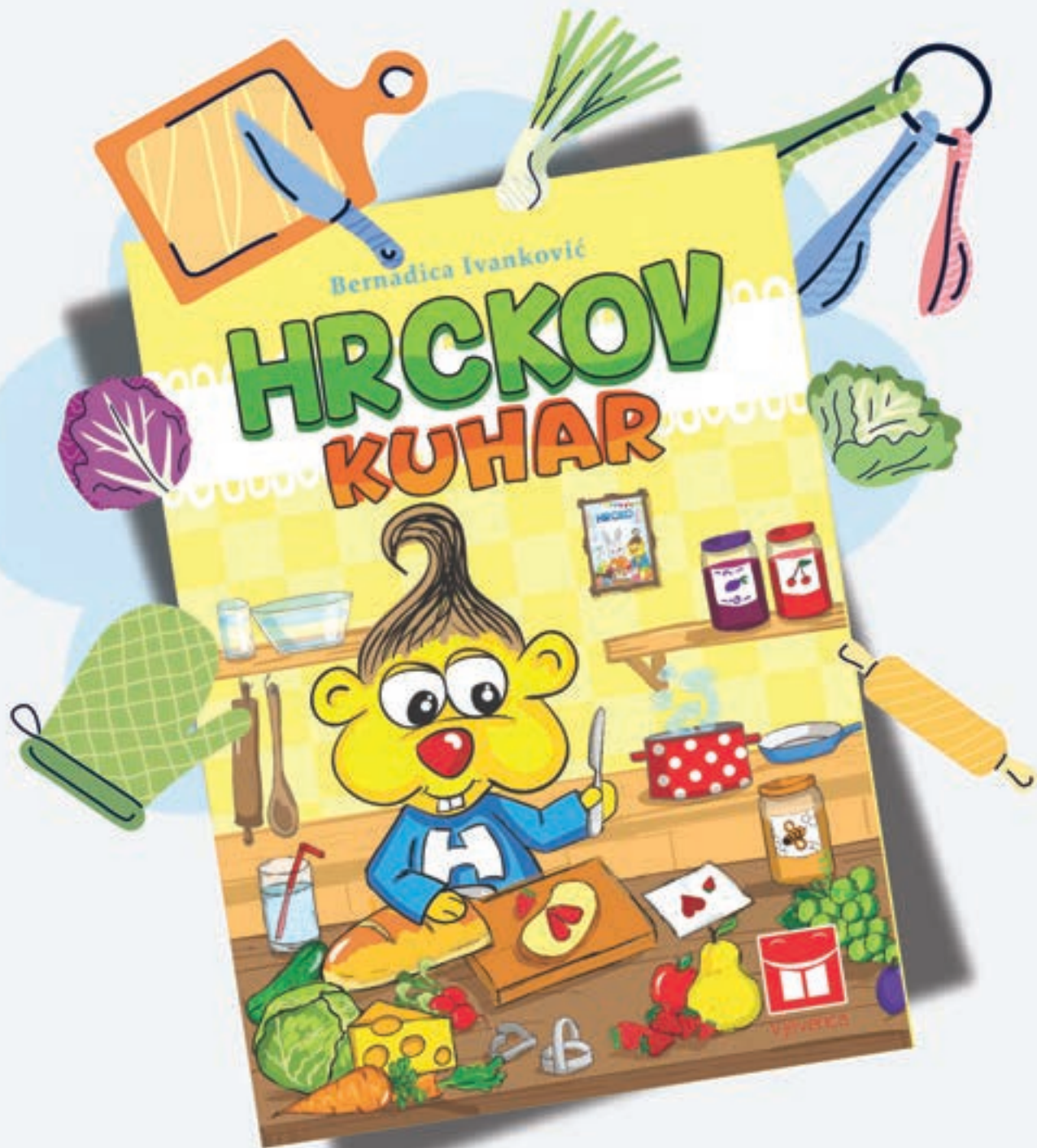
Krasi ju veliki plac sa sportskim terenima za mali nogomet i rukomet, najpopularnijim sportovima u selu. Tereni su nekada služili za satove tjelesnog odgoja školske djece, a nakon nastave dječurlija iz cijeloga sela tu je igrala nogomet, ljeti i pri mjeseci dok ne otkuca zadnja ura s crkve svetoga Lovre. Čitaonica je bila mjesto druženja mladeži i djece. U njoj se igrao šah, a tu je došao i prvi televizor. Bilo je to fantastično otkriće, pa je čitaonica bila krcata ljudima. Čitaonica se nalazila baš tu iznad skalina gdje zvriži »crna prazna rupa«, tj. provaljena vrata. Na tim skalinama ljeti su u večernjim satima sjedili momci i djevojke, učenici i studenti, pa sve i dolje na trotoaru; raspravljali o raznim društvenim temama, pjevali, uvježbavali tekst za drame. U toj prostoriji čitaonice išla sam u IV. razred osnovne škole. Naime, dok se gradila nova OŠ *Ivan Goran Kovačić* (ime je dobila 1957., a nova je izgrađena 1961.) učenici su bili raspoređeni na više lokacija. Vatrogasni dom u Vojvođanskoj 50, današnjoj pošti na uglu glavne Ulice Vuka Karadžića i Jovana Jovanovića Zmaja (do rata 1991. Ive Lole Ribara, odnosno Trećeg sokaka). Tu je bio gro školske nastave i jedno odjeljenje u bivšoj čitaonici («crna rupa»).

Sve je krenulo naopako pred kraj osamdesetih godina. Palača omladinskog je privatizirana. Vlasnici, »novi arhitekti« (ne samo zdanja već i »novog normalnog«) počeli su s rušenjem i pregrađivanjem radi svojih osobnih interesa. Potpuno su poremetili interijer. Kada je ponestalo financijske moći, palača se prodavala u bescijenje, »od nemila do nedraga«, dok nije dovedena u današnje ruševno stanje. Stanje duboke osakaćenosti bisera arhitekture sa srušenim zidovima, prozorima i vratima, tj. devastiranjem »do boli«.

R. Silađev

HRCKOV KUCHAR

PREDSTAVLJANJE KNJIGE

Kada?

23. ožujka 2016.

19 sati

vrijeme

HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica

Okružna natjecanja

Tko najbolje poznaje hrvatski jezik?

U Osnovnoj školi *Vladimir Nazor* u Đurđinu 13. ožujka održano je okružno natjecanje iz hrvatskog jezika i jezične kulture za učenike VII. i VIII. razreda. Na natjecanju je sudjelovalo čak 27 učenika koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku – 16 učenika sedmih i 11 učenika osmih razreda.

Svoje znanje pokazali su učenici iz osnovnih škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* iz Subotice, *Matija Gubec* iz Tavankuta te škole domaćina *Vladimir Nazor* iz Đurđina.

Na početku natjecanja sve je sudionike pozdravila ravnateljica škole domaćina **Ljiljana Dulić**, a natjecateljima se obratila i predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz**. Poželjela im je puno uspjeha i poručila da pokažu sve što su naučili tijekom priprema.

Da su pripreme bile ozbiljne, potvrdila je i nastavnica hrvatskog jezika **Sanja Šteković** iz OŠ *Ivan Milutinović*. Ona je istaknula kako su se učenici marljivo spremali te da su svi bili pomalo uzbuđeni prije početka natjecanja.

A evo i najuspješnijih:

VII. razred

1. mjesto: **David Tikvicki** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – mentorica **Katarina Paulić**

2. mjesto: **Katarina Vukadinović** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica) – mentorica Sanja Šteković

3. mjesto: **Marijan Ivanković Radaković** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica) – mentorica Sanja Šteković

VIII. razred

1. mjesto: **Marija Kujundžić** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica) – mentorica Sanja Šteković i

Relja Pirša (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – mentorica Katarina Paulić

2. mjesto: **Jakov Vukov** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – Katarina Paulić

3. mjesto: **Dušan Urukalo** (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – Katarina Paulić

Sve njih očekuje i republičko natjecanje koje će biti održano 22. svibnja isto u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

Okružno natjecanje iz biologije

Okružno natjecanje iz biologije održano je 14. ožujka u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu.

Prva dva mjesta nitko nije osvojio od učenika 7. razreda, a 3. mjesto je osvojio David Tikvicki (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – mentor **Zlatko Neoričić**.

Okružno natjecanje iz kemije

Okružno natjecanje iz kemije održano je 15. ožujka u OŠ *Matko Vuković*, Subotica.

3. mjesto osvojio je David Tikvicki (OŠ *Matko Vuković*, Subotica) – mentor **Daniel Kujundžić**.

A. G. i Ž. V.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

SUBOTICA - Darujem štence (po izboru M ili Ž), crni ili šareni. Tel.: 024/528-682 ili 060 0532570.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa na više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezerak«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade vočke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunkku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispisak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21, 62/23 i 91/25)

o g l a š a v a RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE Plana detaljne regulacije prostora za eksploataciju pijeska na površinskom kopu »Donji Tavankut« K. O. Tavankut u Subotici

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 37/2025.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 23. ožujka do 8. travnja 2026. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204, a može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 23. ožujka do 8. travnja 2026. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 24. 3. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorkom u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijedom u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtkom u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Ceste koje ne spavaju

Danas je, tik uz sam centar grada, pored mene prošao kamion s dvije prikolice i odmah mi je postalo jasno da planirana tema za ovaj tjedan neće ići, kamioni su jednostavno došli u prvi plan. Vozački ispit za kamion položila sam prije sedam godina, a već sljedeće dala sam otkaz u Gradskoj knjižnici i bila spremna sve napustiti i otići u Kanadu voziti kamion. Velike planove te je godine imao i čuveni kovid, koji je zatvorio granice i s njima i ovu veliku ideju. Od tada mi život nije pružio novu priliku u ulozi vozačice kamiona, ali me današnji susret podsjetio na neke snove pa sam, u to ime, poželjela kamionskim putnicima posvetiti ovoj tjednu rubriku.

Neke od najčuvenijih cesta za kamione

Postoje putovanja koja biramo zbog pejzaža, zbog znamenitosti, zbog fotografija koje želimo ponijeti kući. A postoje i ona druga, tiša i dugotrajnija, koja se mje-re kilometrima, umorom i pogledima kroz vjetrobransko staklo. Putovanja kamionom pripadaju upravo toj drugoj vrsti, onoj koja ne traži savršen kadar, nego strpljenje i izdržljivost.

Negdje između Chicaga i Los Angelesa, duž legendarne Route 66, kamioni su desetljećima nosili priče Amerike. Na tim beskrajnim pravcima, uz stare motelske natpise i benzinske crpke koje kao da su ostale u nekom drugom vremenu, put nije bio samo pravac, bio je način života. I danas, iako modernizirana i dijelom zaboravljena, ova cesta i dalje nosi duh vozača koji su noćima pratili svjetla ispred sebe.

Na drugom kraju svijeta, Transsibirski magistrala u Rusiji priča sasvim drugačiju priču. Ovdje nema nostalgije u toplim bojama, nego beskrajne bjeline, šume i udaljenosti koje djeluju nestvarno. Kamioni prolaze kroz tišinu koja traje satima, ponekad i danima, a svaki susret s drugim vozilom gotovo je događaj. To je putovanje koje briše granicu između prostora i vremena.

Surova ljepota

Još dramatičnija, ali i vizualno očaravajuća, je Karakoram Highway koja povezuje Pakistan i Kinu. Dok kamioni, oslikani živim bojama i ukrasima, polako svladavaju planinske serpentine, čini se kao da su i sami dio pejzaža. Ovdje putovanje nije samo transport robe, nego susret s jednim od najsurovijih i najljepših krajolika na svijetu.

Potpuno drugačiji ritam ima australski Stuart Highway. Ravan, dug i gotovo hipnotičan, presijeca crveno srce kontinenta. Na njemu se kreću ogromni »road trains«, kamioni s više prikolica koji djeluju kao pokretni vlakovi. Između dva grada često nema ničega osim prašine, sunca i osjećaja da si sam na svijetu.

I dok neke ceste nude tišinu, druge testiraju granice izdržljivosti. Dalton Highway na Aljasci, poznata po ledu i ekstremnim uvjetima, nije samo ruta nego izazov. Ovdje priroda diktira pravila, a vozači ih svakodnevno prihvaćaju, svjesni da svaki kilometar nosi svoju težinu.

S druge strane, Panamerička autocesta, koja povezuje Aljasku s jugom Argentine, pokazuje koliko put može biti raznolik. Kamioni na toj ruti prelaze iz snježnih pejzaža u tropske krajeve, iz pustinja u planine Anda. Malo koja cesta tako jasno pokazuje koliko je svijet velik i koliko je istovremeno povezan.

U Europi, možda manje egzotičan, ali jednako važan, Brenner Pass svakodnevno svjedoči tisućama kamiona koji prelaze Alpe. To nije putovanje o kojem se pišu romantične priče, ali je podsjetnik da su ove ceste krvotok modernog svijeta.

Možda je upravo u tome i ljepota putovanja kamionom. Nema unaprijed definiranih stajanja ni razgledavanja znamenitosti. Postoji samo cesta, ritam vožnje i svijet koji prolazi pored tebe. I negdje između tih kilometara, u noćima provedenim na parkiralištima i jutrima uz kavu na truck stopovima, nastaju priče koje rijetko dopiju u neke rubrike ali se dugo pamte.

GKM

Tko su i gdje su nogometaši koji bi trebali biti budući *vatreni*

Budućnost hrvatskog nogometa

Foto: <https://hns.family/>

Sve je raširenija pojava da se mladi, talentirani nogometaši vrlo rano kupuju od velikih i financijski jakih klubova, a sve u namjeri njihove rezervacije za neko buduće vrijeme ili naprosto »sklanjanje« s tržišta ispred potencijalne konkurencije. Niti mladi hrvatski talenti nisu izuzetak, a proteklih godina nekolicina najboljih promijenila je klupske boje i nošena valom unosnih milijunskih ugovora, danas su članovi poznatih europskih momčadi. A igraju li i u kom smjeru ide njihova karijera?

Luka Vušković

Krenimo od najskupljeg i jamačno najuspješnijeg mladog hrvatskog nogometaša današnjice, nekadašnjeg *Hajdukovog* bisera **Luke Viškovića**. Sa samo šesnaest godina, u rekordnom klupskom transferu vrijednom više od 11 milijuna funti, mladić iz Splita postao je članom glasovitog *Tottenhama*. Ali samo na papiru, jer do današnjeg dana još uvijek nije zaigrao za ovaj klub u službenom susretu, nego je već drugu godinu zaredom na po-

sudbama. Isprva u Poljskoj (*Radomiak Radom*), potom u Belgiji (*Westerlo*), a sada nosi majicu njemačkog HSV-a i s velikim uspjehom nastupa u Bundes ligi.

Dominik Prpić

Prošlog ljeta je u transferu vrijednom 4,5 milijuna eura u redove portugalskog *Porta* prešao **Dominik Prpić**, talentirani mladi reprezentativac Hrvatske. Nažalost, još uvijek se nije izborio za iole pristojniju minutažu u prvoj momčadi nekadašnjeg prvaka Europe, nego je najčešće među pričuvama uz minimalne prilike koje dobija »na kašičicu«.

Branimir Mlačić

U prvom dijelu prvenstva 1. HNL **Branimir Mlačić**, supertalentirani osamnaestogodišnji stoper *Hajduka*, skrenuo je na sebe pozornost velikih klubova i tijekom zimskog prijelaznog roka u transferu vrijednom 4,7 milijuna

eura odjenuo je majicu talijanskog *Udinesea*. Bio je već i starter, ali uglavnom je na klupi i polagano se navikava na zahtjevni nogomet Serie A.

Adriano Jagušić

Dvadesetogodišnji **Adriano Jagušić**, ofenzivni veznjak *Slavena*, također je zimus promijenio sredinu zahvaljujući 5,2 milijuna eura unosnom ulaganju grčkog *Panathinaikosa*. Još uvijek nije dobio pravu priliku i uglavnom je na popisu pričuvnih igrača.

Leon Jakirović

Leon, sin nekadašnjeg *Dinamovog* trenera **Sergeja Jakirovića**, nedavno je za 2,5 milijuna eura prešao u redove *Intera* iz Milana. Nije upisao niti jednu minutu u prvoj momčadi, ali je zato nastupao za mladu crno-plavu momčad do 23 godine.

Otići ili ne otići

Pomalo Hamletovsko pitanje nameće se nakon svih ovih činjeničnih navoda, jer izuzev prvonavedenog Luke Vuškovića, koji je već stopostotno na popisu izbornika **Zlatka Dalića** za SP u SAD-u, Meksiku i Kanadi, niti jedan od nesumnjivo velikih hrvatskih nogometnih talenata nema jasniju sliku svoje budućnosti na međunarodnoj sceni. A »neigranje« u klubovima za koji su registrirani neće im osigurati mjesto među budućim vatrenima. Talent imaju, da ga nemaju ne bi niti bili na radaru velikih europskih nogometnih giganta, ali sada se isti treba profilirati i materijalizirati kroz standardne igre. Bez toga neće biti ni mjesta u sastavu budućih *vatrenih*.

D. P.

NOGOMET

Dinamo drži prednost

Sigurnom pobjedom protiv *Slavena* (4:2) nogometaši *Dinama* zadržali su golemu prednost od 10 bodova ispred prvog pratitelja *Hajduka*, koji je doma svladao *Lokomotivu* (2:1). Za iznenađenje u 26. kolu pobrinuli su se nogometaši *Istre* koji su u gostima svladali *Rijeku* (2:0).

Tablica 1. HNL: *Dinamo* 60, *Hajduk* 50, *Rijeka* 38, *Varaždin* 37, *Slaven* 35, *Istra* 33, *Lokomotiva* 30, *Gorica* 28, *Osijek* 24, *Vukovar* 20.

Foto Hina/ Dario GRZELJ

POGLED S TRIBINA

Grad sporta

Subotica već desetljećima nosi nadimak »grad sportova«. Jer sportaši rodnom iz najvećeg grada na sjeveru Bačke i oni koje je sportska vještina dovela iz drugih sredina u klubove iz Subotice, svojim rezultatima opravdavaju ovaj laskavi naslov. One koji malo slabije prate sportska dostignuća treba uputiti kako varoš od 100.000 stanovnika ima četiri zlatne olimpijske medalje: **Maravić** (nogomet), **Petković**, **Štefanek** (hrvanje), **Mešter** (odbojka) sedam srebrnih – **Takač**, **Ognjanov**, **Lipušinović** (nogomet), **Memišević** (hrvanje), **Wild**, **N. Kalinić** (košarka), **Radulović** (rukomet) i tri bronce – **Lihtneker** (mačevanje), **Szabados** (plivanje) i **Mešter** (odbojka). Uz ova, u sportskom svijetu, najvrjednija odličja tu su još i naslovi svjetskih prvaka – **Z. Kalinić** (stolni tenis)

i **Damjanović**, **Štefanek**, **Memišević** (hrvanje) te naslovi europskih, balkanskih i državnih prvaka. To je bilo u prošlosti...

A sadašnjost ponovno bilježi lijepe rezultate, kako na domaćoj tako i na međunarodnoj sceni. Plivač **Andrej Barna** redovito bilježi vrijedne rezultate na plivalištima u SAD-u i na velikim svjetskim i europskim natjecanjima, mlada tenisačica **Lana Virc** bila je prije dvije godine proglašena najboljom mladom europskom tenisačicom, a što se tiče momčadskih sportova Subotica sada ima i europsku košarku zahvaljujući momčadi *Spartak Office Shoesa* koja je sudjelovala u Ligi prvaka i natječe se u ABA ligi. Uz sve to, tenisači, hrvai i dizači utega *Spartaka* osvajali su naslove prvaka države, a šlag na lijepu sportsku tortu stigao je prije par tjedana kada su odbojkaši *Spartaka* prvi put u svojoj povijesti osvojili naslov pobjednika Kupa Srbije.

D. P.

Umotvorine

- * Ima se, može se. Nema se, glumi se.
- * Gladan pas vjeruje samo u meso.
- * Tko se u sebi nije lomio, ne zna što je cjelina.

Vicevi, šale...

- Dobar dan, je li to policija?
- Jeste.
- Prisluskujete li razgovore?
- Da!
- Osim jaja i kruha, što je još rekla da kupim?

Stavila sliku na FB i opis »Jedna bez šminke prije spavanja«.

Mnogi tu noć nisu spavali.

Aforizmi

- * Što god da izaziva mrak u našim dušama može ostaviti zvijezde.
- * Ako vam se ne sviđa biti otirač, onda se podignite s poda.
- * Najbolji način da uspijemo u životu je da poslušamo savjete koje dajemo drugima.

Vremeplov – iz naše arhive

Smotra recitatora, 2006.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Kum je rđavo sanjao

Kum kumu išo u goste u komšinsko selo. Kuma će oma sprimit boljega za jisti kivanoga i pečenoga. Ima tude i vina do člinaka, ta i oroz ide u čorapa, patak se primeće na ruka i noga ko točak, još i magarac posto šaljivčiv, vo piva iz diteljine, ta svi imu života kad je kum došo u goste!

Do uveče kum se napunio ko da je bro kukuruze pa u medra mećo. Jedva dočekao da legne.

Kuma bila bojažljiva, navikla sve zaključavat noću, tako se zaboravila i zaključala i kuma. U niko doba noći kum triba napolje. Evo njemu sade belaje – vrata zaključana.

Lupa:

– Puščavajte!

Niko se ne javlja. Kum po sobe, šta će ku' će?! Zvo i zvo, je-dared vidi: ne možu mu pomoć kad ne čuju. Šta će ku' će, lipo opet legne u krevet. Ako ga opet vatu muke, biće što bude. I nije bila rotkva već ono što je moralo doć: kum se uredio u krevetu.

Ujutru študira:

– Šta ću sade?!

Brzo se siti. Napraviće se da spava. Kuma uranila, gledi: ovaj se nikako ne diže. Ajde, pričekaće dok poso sredi. Kuma trkala ovdena trkala ondena, na kraju sprimila kuću i piljež, kum se nikako ne diže. Šta će ku' će, mora ga buditi.

– Ajdete, kume, dignite se ja sam sprimila ručak.

A kum:

– Kumo, kod mene nije dobro.

Šta je?!

– Kumo, ja sam zdravo rđavo sanjao.

– Pa dobro, kume, kaži bar šta si sanjao.

– Zamisli, kumo, na tornju sukalo medom zaliveno.

– Pa to je škliško!

– Još kako škliško, a visoko.

– Ju, kume!

– Nije to sve. Na sukalu tepcija, na tepciji tanjur, u tanjuru ja.

– Ju, kume!

– Da, kumo! A vitričak duše. Kako vitričak ljulja tepciju a ja: oću li pasti neću li pasti! A vitričak duše i duše!

Kad je kuma to čula, ona će:

– Ju, kume, kako sam bojažljiva da sam ja tako sanjala ja bi se oma uredila.

A kum:

– Kumo, pa i ja sam.

Pričao Adam-Braco Marjanović, Bački Monoštor, r. 1911. g.,
sitan zemljoradnik
Do neba drvo, 1963.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Klara

Ope nismo redovno ni posidali a strina Evča će: »Čeljadi, što j u nedilju bio lip dan. Baš onaki«. Prikida ju baka Janja: »De Evča neka nas ope zaludivat već oma kaži kaki to bio baš onaki dan. Ta sritna sam ujtru kase probudim a ni da još izbiram dane«. »Baka Janjo, vi mi baš morate uvik prikidat. Koda ne znate da j u nedilju bio Dan žena. Kod nas u kuće sve žene dobile cvit. Da s ne mora kuvat donelo s jilo iz varoši. Naveče jedina ostala u kuće, muški odveli žene i divojke u provod. Blažen bio koj izmislio Dan žena. Kud ni češće?«, odgovara joj strina Evča. Krsti se baka Janja pa će: »Evča, pa ni vala Dan žena sam u cvitu, da s ne kuva i da s žene provedu. Ako j već bilo tako lipo de ti mene kaži jel ti znaš ko j Klara? Ta ti cigurno znaš Klaru. Ta tibala b?«. Strina Evča raširiva ruke pa divani: »Kako neb znala Klaru. Ko ne zna u selu Klaru što ju zovu Muškara. Ma l koji muški se mogo š njom natecat u poslu ka j bila mlada«. Baka Janja se ope krsti. Sade i ja ne razumim šta s baka Janja krsti kasam i ja čo za Klaru Muškara. »Evča, ti malo šta znaš i u malo šta s razumiš a nema ti ravne za praviti se da štagod znaš jel da razumiš. Ne zovu ti zalud Evča Politika. E ta Klara j ona Klara što s zauzela, kojoj triba zafaljit što postoji Dan Žena. Da ni nje neb se žene u vaše kuće u nedilju gostile«. Strina Evča vrti glavom: »Eto ne znam. Moždak sam i zaboravila. Moždak to u škole nismo ni učili jel taj dan kase učilo nisam bila u škole«. Saće baka Marica: »Janjo imaš pravo. Ta kad štagod ne zna Evča se pravi grbava. Ni ovo politika Evča pa š nas zavlačit«. Strina Evča sva pokunjita obisila brunde. Bisno namišća maramu, pregač i frosluk. Baka Manda divani da s i ona sića da s u škole spominjali tu Klare. Da s Klara izborila da za isti posov i muško i žensko budu jednako platiti i da žene ne tribu radit odviše teške poslove. Da s na Dan žena posebno pazi na žene. »I zamislite rekla j da dicu triba da otranjivu i muški a ni da to spadne sam na žene. Rekla još koješta al sam zaboravila«, baka Manda će. Baka Tonka ope divani da s ne sića te Klare al bome da se pravog izborila ta Klara: »Ta išle smo radit s ljudma i po sedam dana nismo kući dolazili. Žene s rodivale po tavanaeva i u ataru u po posla. Ta ko j divojke pito oće se udat i kaće se udat. Ni s se pitale ni za koga će se udat. Ako j divojka kogagod voljila a njezini ni s dali mogla j sam otić na viru. Čoveka ti našli majka i dada jel ona što nadesiva ko će se za koga udat. Bilo j da s žene morale kase udu čovekovom dadi noge prat. Ta Klara što ju spominješ Janjo j zaslužila da joj misu svake nedilje damo. Jest da j žena napravita od muškog rebra a zna s i zašto al na kraju j dragi Bog moro Klaru poslat da to bude tako«. Baka Janja divani da j njoj stra da ne bude ono: »Danas je Dan žena, neka prat sude danas ženo opraeš je sutra«. Ja skočim ko opariti, raširim ruke pa vičem: »Ja znam, ja sam se sitio. Na času učitelj spominjo. Pa ta Klara što spominjete se priziva Cetkin«. Baka Janja će: »E čeljadi moja, žalosno j što s kokanda na Klaru svi zaboravili a osto nam sam Dan žena«.

U NEKOLIKO SLIKA

HKUD *Vladimir Nazor*
na izložbi u Osijeku

»Hrvatska riječ« i Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata na
Sajmu knjiga u Novom Sadu

petak, 20. ožujka (mart)

Novosadski sajam, štand Pokrajinskog tajništva za obrazovanje,
propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

12 sati Zavod za kulturu
vojvodanskih Hrvata

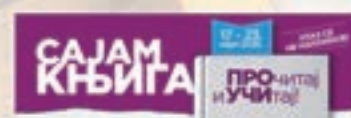
Predstavljanje

zbornika radova

»Hrvati u Boki«

i

knjige »Zapisi Stevana
Ilijevića iz Boke«

13 sati NIU »Hrvatska riječ«

Predstavljanje

knjige »Hrckov kuhar«

Bernadice Ivanković

i

romana »Žig«
Mirka Kopunovića

punoljetstvo u kulturi

DAN ZAVODA

/ 2026 ■

SVEČANA AKADEMIJA

povodom

Dana Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

Sudjeluju:

Veliki tamburaški orkestar HKPD-a „Matija Gubec“, Ruma

Ženska pjevačka skupina „Prelje“, Subotica

Predrag Pavlović – klavir, Ruma

utorak, 24. III. 2026. godine u 19 sati

Kulturni centar „Branica Crnčević“ u Rumi

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA

MARKET Askršnji

28.3.2026.

OD 16 SATI

Dvorište kuće časnih sestara,
Monoštor

PRIJAVE IZLAGAČA:
0638938128

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO

6 mjeseci = 1300 dinara

1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

6 mjeseci = 75 eura

1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u
Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**

AD MS FIL Subotica

IBAN: **RS35325960160000218862**

NIU Hrvatska riječ

Preradovićeva 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«

Preradovićeva 11, 24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar
 - 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

Upis u osnovnu školu

NASTAVA NA HRVATSKOM JEZIKU

1. 4. – 31. 5. 2026.

OŠ „MATKO VUKOVIĆ“
Subotica

OŠ „IVAN MILUTINOVIĆ“
Subotica i Mala Bosna

OŠ „VLADIMIR NAZOR“
Đurđin

OŠ „MATIJA GUBEC“
Tavankut

OŠ „22. OKTOBAR“
Monoštor

Liječnički pregled obavlja se prije ili tijekom upisa.

Odlaganje upisa:

Moguće je uz provjeru psihologa/pedagoga ili ako dijete ima zdravstvene smetnje.

Prijevremeni upis:

Djeca rođena od 1. 3. do 31. 8. 2020. godine
mogu se upisati nakon provjere spremnosti kod školskog psihologa.

Nije potrebno donositi dokumente jer ih škola pribavlja elektronski.

SLOŽITE KOCKICE

U ODGOJU VAŠE DJECE